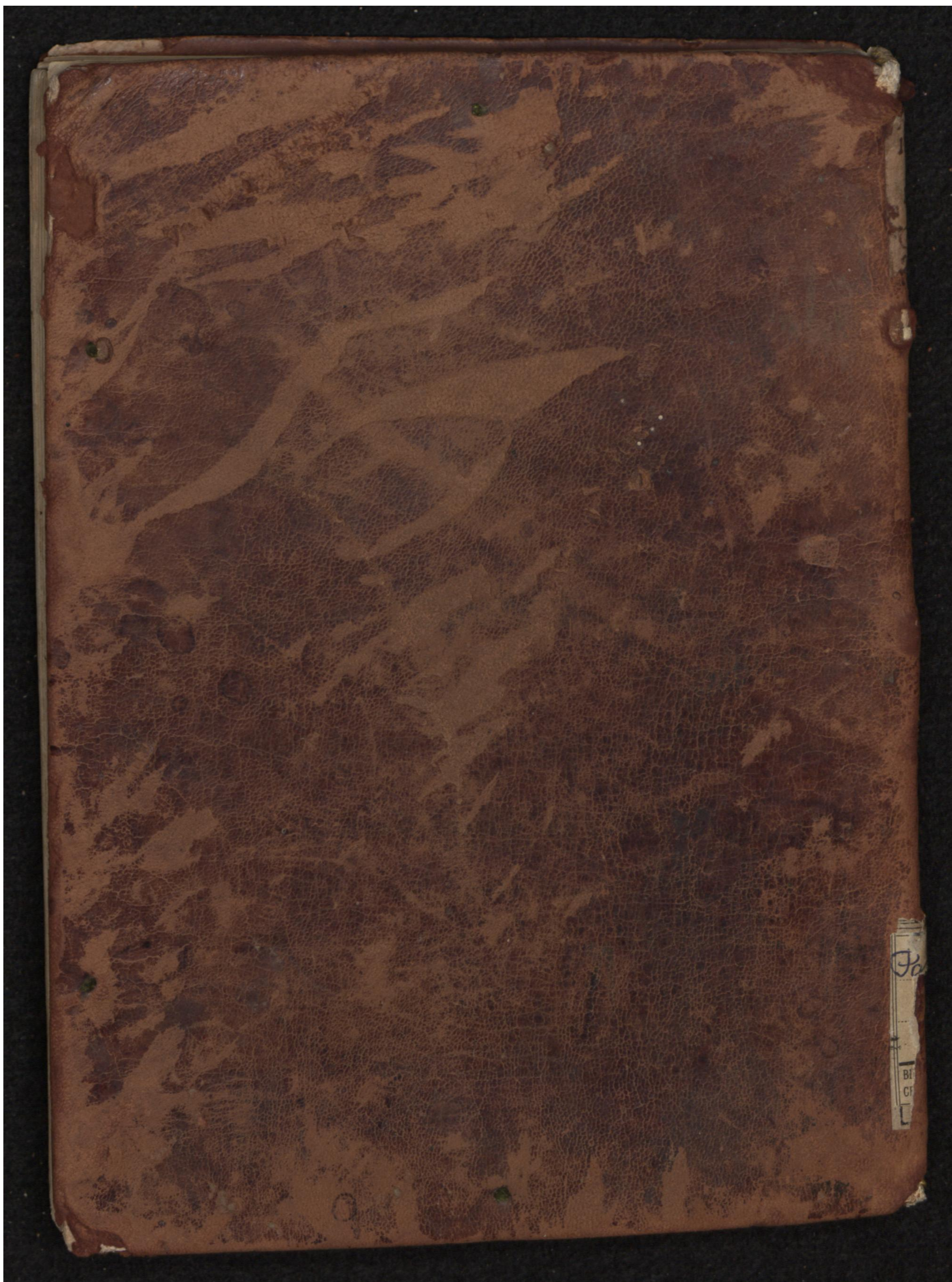
VII
in LVCR.
Paraphr.
FRAN.
1504
B.3

I

VII 4

in LVCR. Paraphr.

FRAN

I

II

II

III

439

Bened varchy

¶Raphaelis frãci florentini i Lucretiũ Paraphrasis cuz appẽdice de ani mi imortalitate.

—10

Ioannespetrus Maclauellus Florentinus. Canonum Auditor Raphaeli Franco Flor. S.P.D.

FAteor me diis debere plurimũ suauissimæ Raphael eo quod tam fausto tam claro et elegãti syde te duce Lucretii poema penitus ante recõditum de rerum primordiis/et naturali institutione í lucem prodidere. Merito enim tibi gratulor et mihi gaudeo. Tum quia diuersarum opinionum cuiusq; philosophice sectæ unam eamq; intemeratam cõclusionem: per te locatam fixamq; perspexi. Abiectis cæteris ẽt licet argutissimis fundamentis. Vt nec amplius disputandũ aues ne ante an oua generata sint. Tum etiam ꝙ nos e/tetro atq; obscuro liberatos carcere haud uulgari stilo. sed arguto sed eleganti admodum atq; terso in ingenuam libertatem collocásti. Vnde multorum frustratur opinio. qui de eiusmodi Concinne loqui impossibile arbitrantur. Neq; ení adsentor. scis eqdẽ (cæteriq;) adulatores æque ac deceptores odio prosequendos. Sed multi quos ꝓprio cõsilio et spõte incitatos ítuiti sumus non solum ut lectione fruant̃ subfurentur. in causa sũt ut asseram. opusculum hoc adeo consumatum atq; perfectum ꝙ nihil audeam dicere supra: et habere (nec animus mente corrupta quid rectum sit dispicere nequit) interpretatorem unicum elegantem/argutũ. serieq; sermonis: apud omnes homines gloria comprobandum.

Perſta igitᷣ ſuauiſſime Raphael (ſcio enim q̄ inſructas ad pugnandum.acies.uel equum (ut aiunt)currentem concitabo. diſſeruiſti proculdubio diis auſpicãtibus. pluſq̄ res ipa Aetas uel tempus expoſtulaſſet: Vale gratulamur omnes. te nedum philoſophum præſtantē habere. Sed facundia linguæ præpotentem aſſequutos fuiſſe.

2

Raphael Francus Thomæ Soderino. S.

SOlonem athenienſem ſcribit Plato (ut non ignoras Thoma Soderine) ab ægyptiorum ſacerdotibus: apud quos tunc temporis diſcendi ſtudio erat: una cum cæteris atticis obiurgatione pulſatum: ꝙ græci homines iuuenes ſemper uiuerēt: nec quiſquam ex illis ſenex reperiretur. Cuius quidem cauſam percunctatus Solon accepit: ꝙ ſcilicet animus eis foret uſquequaqꝫ adoleſcens: quippe quem nulla aniqtatis cognitio: nullaqꝫ priſca et cana ſcientia excoleret. Sed Hercules non ſat merito de græcis id (meo quidē animo) dicitur: qui profecto / quācunqꝫ matheſim aggreſſi fuerint / gnariſſimos uetuſtatis auctores / uniuerſi etiam orbis tractu peragrato / conuenere. eorūqꝫ ſententias aut ſtudio ingeniiqꝫ præſtantia probiores defecatioreſqꝫ reddiderunt: aut ſi forte impugnādæ eſſent: cōmuniſſimis argumentis haud ſiniſtro omine improbarunt. uſqꝫ adeo patrum doctrina in honore habita eſt: ut etiam perperam ab illis excogitata optimus qſqꝫ plurimifecerit. quippe quia in his præclarum aliquod et eximiū ſemper deliteſceret. idqꝫ omnino haud inutile opinati ſunt: noſſe uidelicet aliorum errata ratione labefacere: et laute / concinne / uenuſte eleganterqꝫ referre atqꝫ diſſerere. Sicuti et ſcientiſſimi excuſſores / ſignifici pictoreſue: extrema et portentoſa probe ac nauiter aut co

3

sorũm liniamentis effigiare : aũt cælamine exculpere: aut ære ducere / minime aspernari consueuerũt. ita omni in re excellere multum est: ut uel crimen pulchre admissum a plerisq; condonetur. Quadere et nobis consilium fuit ueteres philosophos / quom potuimus / plegere: ne de me idem merito dixisse ualeat: qđ olĩ de græcis dubioprocul iniuria: quisquis ille fuerit apud egiptios uates. Itaq; et Lucretii poema de rerum natura ꝑ otium lectitauimus: et paraphrasim quandã in tres eius libros adstruximus: uti quæ in philosophia tractant / romana lingua eloqui experiremur: non enim duo hæc adeo interse pugnantia et inimica habentur : neq; rursus de illorum genere: quæ disparata aientibus nuncupantur / ut iunctim uel condisci uel litteris prodi nequeant. quod ãtiquorũ exẽplo affatim ꝑdocti sumus: quos equidem connixe imitari debemus: non tam quia nefas sit illotis (quod aiunt) manibus sacrosanctam naturalium diuinarũq; rerum mathesim attingere: q̃ ꝙ imprimis cauendum inuigilandumq; est: ne forte (quod uulgo accidit) in illorum deliquium atq; delirium incidamus: qui philosophica scribẽtes id non temere curare uidẽtur: ut quæ facilia et cuiuis bono ingenio obuia forent: suis præposteris / inæruditis incomptisq; uerbis difficillima reddant. clari scilicet ob obscuram linguam ut Lucretius de eraclito sentit. Verum de his satis Hermolaus ille barbarus et Laurẽtianus noster. Para/

phrasim : quam solius meditationis exercitiiq; gratia cōmunivimus / ceu incohatam et cessantem citoq; interiturã: indignamve: qui in luminis oras prodiret / iã / pridem in tenebris perpetuo exilio relegaramus . Verũ diutius ab amicis rogatus sum: ut ipam / qualiscũq; futura sit / invulgarem; aiunt enim his: qui Lucretium intelligendum adibunt / non fore incõmodam. Quapropter et amicis hoc dedimus : et nuncupatim / quicquid id est / tibi dicavimus tam ingenuo tamq; edito iuveni: nec minus maiorũ stẽmate insigni: et patris patruorũq; gloria favorabili: q̃ ꝓpria virtute multiformiq; doctrĩa atq; præcano ingenio et in iuventa ætate rerum pluriũ cognitione confirmato. cuius rei in legationibus et magistratibus uberrimum testimonium mortalibus præstitisti. Nostrum igitur munusculum te præside / quæ tua auctoritas est / a calumniatoribus securum bono periculo in manus hominum perventurum non desperamus . VALE.

4

RAPHAELIS FRANCI FLORENTINI IN LIBRVM PRIMVM LVCRETII DE RERVM NATVRA PARAPHRESISs.

DE RERVM primordiis et cauſis acturus Lucretius refellere prius aggreditur illorum ſententiam: qui e nihilo res creari: quiq; in nihilum proruere autumãt. Neq; hoc temere molitur: Nam ſi de nihilo res gigni poſſent: ſuperfluo irritũ opus de rerum natura capeſceret: qum abſq; ſuis principiis res fieri aſſolerent. Itaq; multiiugam rationem adſtruit. Principio ſi ex nihilo res naſci ualerẽt: haud quaq̃ certo ſemine opus foret: quo fieret ut ex humo piſces: ex aqua homines exorirent: ac deniq; incerto oĩa partu. Neq; enim arbores animaliaq; eoſdẽ iugiter foetus progignerent. Nam imutatis cauſis / imutant et illa: que ex his oriuntur. Propterea quia ſi de nihilo geruntur res: multo magis ex quolubet naſci poſſent pricipio. At uero quia certis primordiis genitura cõſit: eo nequeunt ex oĩbus ferri oĩa: quod certis in rebus ineſt ſecreta facultas. Adhæc: qua nam cauſa ſtatutis anni tẽpeſtatibus matureſcerẽt foetus? Niſi quia tunc tẽporis: quæ ſemina generationi uſui ſunt fructibus influxerũt atq; imigrarũt. Deniq; / ut in totũ abſoluatur ratio: Si de nihilo res gererent: nec modo: nec tẽpeſtate: nec ſpacio: gignundis auctandiſq; rebus opus foret. At quo/

A

5

niam statutis legibus cuncta fieri ꝓpalã est: ea de causa istorũ sẽtẽtiã a uero ratione atq; insup sensuũ fide exorbitare fatẽdũ. Neq; rursus i nihilũ tẽdũt res: Nãq; de subito abolerent. At uero prius partes q̃ totũ discidiũ facere uidemus. Itẽ si res ãte acte omni ex pte mortales fuissent: infinito iã elapso tẽpore: materies omnis penitus absumpta foret: quo fieret uti rerũ summã de nihilo renatã dicendũ esset. Quod qdẽ ut ostẽdimus nulla ratione asseri potest. Demũ eadẽ causa res cũctas temere ex æquo iterficeret. Et enim qd cœdo opus certo cuiq; rei exitio ? nisi æterna ponant corpora: quorũ cõciliũ itestinus ipetus siue extrarius dissipare assoleat: quũ ipsa tamen icolumi restent natura. Quare mortis nomẽ irritũ oĩno cassumq; ẽ: quãdo i rerũ iternicie nil nisi cõciliatus et corporũ positura depdit. Digressio.

SEd plane hoc loco haud ab re fuerit: si theologorũ perypateticorũq; de hac re sententiã recenseamus. Itaq; perypatetici ipsi formarũ successionẽ reciprocationẽq; aduertẽtes quoquo modo de nõ ente ens ꝓcreari asserũt: exẽpli gratia: Quõ ex ære iouis statua cõflãda ẽ: adhibet administraturq; i primis apparatus: q qdem ꝑ huiusmodi signo cõdendo necessarius ẽ quo adhibito administratoq; resultat q̃ primũ Iouis seu Mercurii statua. Eodẽ mõ quũ ꝓgignit animãs anima ipsa de materiæ potestate exigit. Ita fit ut de eo qđ animãs actu minime ẽ (qđ genus est spma seminariũq; uirus) ꝓcreet animãtis natura et species. Et

go ex nō ente id qđ est fieri cōuincit. Pari ratione quū corrumpit aīal: anima inherēsq; forma abolet penitus in nihilūq; migrat: Verū subiectū quoddā primū atq; incolume omni īgenitura abolituq; remanet: qđ ceu ꝓtheus apud orpheum uarios induit ornatus/ac formas: Quodq;: ut Tremegistus īqt nō nihil est: nihilo tamē ꝓximū. Cæterū theologi nostri a mūdi genesi deum ipsum īmortalē optumū maxumū/tā materiā q̄ materiales formas materiaq; abiūctas ex nihilo penitus idest citra subiectū simul ꝓcreasse dedicāt atq; asserūt. Deinceps uero ꝓgressuq; tēporis species cūctas unis exceptis ītellectiuis animis naturali more: et ut perypatetici existimāt generari idest đ materiæ potētia educi minime īficiant. Hominū uero anima tāetsi nō prius genita sit q̄ corpus: qđ īformat ꝓbe/ac nauiter dispositū/affectūq; cōstet: attamen ea de causa ex nihilo creari dicit: qđ scilicet a materie: quā exornat ac regit minime pendet. Verū alie forme dū subiectū cōstituūt ꝑ subiectū itidē cōstituunt: quemadmodū et Auerroes pulchre expōit. At uero apud epycureos: sicuti iā asseruimus nihil generatur/corrūpiturue: nisi forte euentus et rerū appendix: ac uidelicet ordo/cōciliū et positura q̄bus cūcta inter se discrepant: atq; adeo discriminantur.

NAturalium rerū principia plenum et uacuum epycurei posuerunt. Cæterū plenū: quod sensibus usurpat: primū atq; originale pricipiū esse neq̄t: nāq; discidii dispendiiq; nō constat immune.

6

At uero corpora quædã sempiterna indiuidua/iuisi/liaq; cõcilio atq; aditu res cõflãt discidio uero et abitu dirimũt. Sed ne forte cuiq̃ dissentaneũ accidat: q̃ rerũ primordia iuisilia diximus: recẽsenda corrogãdaq; sunt corpora: q̃ obtutũ oculorũq; aciẽ refugiunt. Principio uenti ipsi res trudũt atq; ĩpellũt. Voces auditũ e lõginquo lacessunt. Odoruléta nares. Quæ quidẽ oĩa tãetsi uisu nusquã capi queunt: nihilominus corpora sint oportet. Tangere enĩ et tãgi sine corpore nulla põt res. his q̃dẽ indiciis/atq; ĩsup aliis quæ nos ĩ præsentia breuitati ĩ seruiẽtes cõsulto omittimus: suũ Lucretius adipiscitur uotum.

CAETerũ neq; sola corpora ĩ natura esse queunt: sic enim obsessa undiq; cõstipataq; tenerent: neq; motus/neq; generatio ulla fieri posset. Est igit̃ ĩ natura uacuũ: idest principiũ quoddã cõcessionis. Nãq; officiũ corporis ẽ semp̃ officere/atq; obstare. Inanis uero cõcedere. Præterea q̃uis corpora ipsa cõposita solida existiment̃. hinc tamẽ dep̃hẽdas minime esse inanis expertia: quia oĩa. penetrari et p̃transiri uidemus: quemadmodũ Lucretius affatim explanat.

Ad hæc uel maxime ĩdicat esse in rebus inane: quod æquales magnitudine res/inæquales tamẽ põdere cernimus: huius causa est: q̃d: quæ res grauior ẽ: plus corporis obtinet. Vacui aũt min⁹: quæ uero leuior ecõtrario.

Præterea si corpora ad imum suopte ĩgenio deprimũtur: profecto quod grauius ẽ plus solidi habebit. Neq;

uero recipiēdum est:quod quidā rationi nostre occur
rere tentantes nequicq̄ cōmiscuntur. Ratio aūt qua ua
cuū asserit huiusmodi ē. Quodcūq; mouet aut in ple
nū aut in uacuum mouet:at nō in plenū:nā semet cor
pora penetrarent. In uacuum igitur tendit quodcūq;
latione ciet. Verū hi qdē obuiā eunt dicentes: Quom
pisces exempli gratia:per aquas feruntur:natātibus pi
scibus undas concedere:neq; tamen uacuum reliquū:
quia insequens aqua pisces illuc confluit: unde pisces
abscedūt:eodemq; modo posse et alias res motionem
exercere:quia scilicet medium quo agunt concedat.
Verum id tunc sciscitamur num undæ ipsæ spaciū de
latis piscibus præbeant?quod si annuitur dari spacium
idest locū corpore uacantē uoti compotes sumus. Sin
autē abnuitur:tunc uero ostēdimus corpus corpore pe
netrari:quod qdē ab oībus ceu maxime dissentaneum
atq; incongruum reclamatur. Et enim nisi pisces in ua
cuum:profecto in solidum tendant necesse est. Postre
mo si corpora duo plana leuicata inter se coniuncta at
q; continua semel dissiliāt ab unioneq; repente disce
dāt:proculdubio necesse est:ut is aer:qui inter ea intro
gressurus est:inane relictum occupet possessumq; per
gat:et quamuis id ocissime fiat:attamen prius oportet:
ut adueniēs aer partem aliquam spacii occupet:q̄ spa
cium omne. Neq; uero id accidere potest quod denses
cat aer:qui corporibus dissilientibus insinuatur. Nam
tunc temporis quom dissiliunt corpora uacuū efficit:

7

quod mox plenum fuerat dein repletur occursante im-
migranteq; aere. Itaq; nullatenus fieri potest: ut per
densationem hoc agatur. Licet enim tenuissimus aer is
primo foret: Qui dissilientibus corporibus admittitur
at tamē prius spacii partem: q̄ totum occupat: atq; ubi
repletio minime absoluta in totumq; effecta est uacuū
interim necessario relinquitur. Quin etiam si conden
satione id contingeret: nihilominus non sine uacuo fie
ri potis esset: quod enim condensatur partes in se con-
ducit ac retrahit: at non in solidum: inuacuum igitur.
Has quidem et alias hoc genus rationes communit Lu
cretius: quæ tamen a perypateticis facillime dissol-
uantur.

o Mnes igitur compositæ res per se duobus con
stituuntur pleno uidelicet atq; inani. Plenū
quidem idest corpus sensibus usurpatur: at ua
cuum ratione asseritur: quod quidem nisi in natura cō
staret corpora ipsa neq; alicubi existere neq; delationē
neq; ullum: si quis est alterius generis motum exercere
possent: quemadmodum in antecedentibus affatim cō
monstrauimus. Neq; uero quicq̄ est quod ab his prin
cipiis habeatur immune: quod sit tertia rerum natura
repta. Nam quodcunq; est: aut tactile/aut intactile est.
Si tactile corpus conuincit. Tangere enim et tangi si-
ne corpore nulla potest res. Sin autem intactile: hoc id
ipsum uacuum erit. Cæterum ne cuiq̄ mirum accidat:

quod modo dicimus corpora omnia tactu obnoxia: supra uero asseruimus corpora ipsa prima nullo sensuum depræhendi usurpariq; posse. Et enim insigni discrimine tangi quippiam dicimus: aut enim: q sensile spectrum ac simulachrum ex se efferat: aut q rebus adiungi propulsariq; ualeat. Prima ratione originalia semina asserimus intactilia: quamuis fortasse ex accidenti capi tactu assoleant: quia scilicet ex his compositæ res tangantur idest tactilem speciem procreent seu excipiant. Quæ cum ita sint: quodcunq; per se existit: aut corpora ipsa prima: uel corporibus conflatum: aut uacuum cõstat. Sed neq; ab re p se notam apposuimus. Namq; sunt nonnulla: quæ ueluti rerum appẽdices et sequentia habeantur: atq; hæc quidem duplici inter se distant differentia: alia enim a subiecto seiungi et separari queunt manente subiecto ipso incolumi: alia uero non absque suæ naturæ et fundamenti internicie: quo fit ut coniuncta hæc: euenta illa nominitentur. Euenta sunt: ut motus: ut paupertas: ut bellum: ut seruitium: ut alia id genus. Coniuncta uero: ut pondus saxis / atq; declinamen: ut tactus corporibus cunctis: inani intactus idest tangendi priuatio: ac demum omnia quæ perniciali discidio a sua sequestrantur natura coniuncti nomine clauduntur. Huiusmodi autem rerum appendices non eodem modo: quo uacuum existunt: neq; rursus: quo et corpora: quemadmodum liquidissime dilucet.

8

Præterea quia corpora tangere ac tangi agereq; aliqd idonea sunt: Inane aūt quippiā est: qua res meant, et exercentur: at sequentia neq; tangere tangiue possunt neq; agere neq; rursus in his quicquam per se geri potest: Qui igitur aut uacuum: aut corpora existent: quandoquidem eis uacui corporisue finitio minime congruit. Verum hæc quidem haud impendio nostra indigent enarratione: atq; ideo missa facimus: quippe quæ satis ex se intelligentiæ pateant.

COrpora (ut retro docuimus) in duplici uersantur discrimine: aut enim simplicia: aut cōposita existunt. Simplicia sunt quæ nullis cōflantur corporibꝰ: atq; ideo corpora prima: Athomi: elemēta: genitalia: semina: rerum primordia: originalis materies nūcupant. Cōposita uero sunt: quæ seminibus primis uacuoq; cōnectunt: At rursus simplicia mera atq; integra simplicitate pollent: quamuis creditu haud facile sit quippiam omni ex parte solidū in natura existere attamen si recto ratiōis examine rem ꝑpendamus: æstimemusq;: ꝓfecto solidissima, atq; purissima quædā haberi corpora oportere cōperiemus. Nāq; si gemina est natura: quemadmodū supius cōmōstrauimus: corpus uidelicet atq; uacuū: utrūq;: sibi per se esse oportet: ꝓpterea quia ubi spacium habetur: ibi ꝓfecto corpus minime existit: ubi rursus corpus adest: ibi nullatenus uacuum admittitur. Nāq; hæc duo maxime pugnātia cōtrariaq; et discrepantia constāt. Huc accedit ꝙ nulla sa

ne res potis est uacuum intus continere: ni circũ solida stipataq; materies inane ipsum cohibeat.

EX his: quæ modo/ et quæ supra attulimus: facile dilucet genitalia semina ab omni discidio ac labe imunia existere. Etenim neq; quicq̃ intra se habent: cum solidissima sint: quod quidem dispendium scissionemque molliatur ac tentet: neq; extrinsecus collidi frãgiue queunt: propterea quia id qđ fractũ collisumq; substinet quoquo modo dum colliditur ac frangitur condescit. at supra adstruxeramus densationem non citra uacuum exerceri: non igitur scindi distrahiue poterunt corpora ipsa originalia: quandoquidem uacui exptia sint: quo fit: ut neq; estu neq; frigore: neq; demũ ulla affectione laborent. Nã genuina innataq; soliditate omnia negligunt respuuntq;: Indicio sunt composita corpora: quorum quæ minus inane participãt: ea magis labem interniciemq; cõtemnũt/ et subiugant. Ergo quod nihil inanis obtinet: nulli utiq; deuincitur periculo. Quapropter Athomi imortales existant oportet: e quibus quidem procreentur: Inquasue rursus dissoluantur omnia: ob id etiam apparent nulli elementa diuisioni obnoxia. Nãq; si athomi ipse diuisiles forent: omnes athomorum figuræ ac formæ priori iam exacto tempore immutatæ proculdubio essent. Qua de causa rerum omnium genera haud quaquam eadem permansissent. Deinde si nulla est suapte natu-

ra fragori pausa ut nonnulli comminiscuntur: infinito olim elapso æuo infinitam corpora sectionem recepissent: quæ enim natura sunt eadem semper existunt. Itaq; si olim corpora cuncta scissioni infinibili obnoxia fuerunt, non potuit natura reficere et instaurare: quod iam dissoluisset. Nam quoduis citius dissolui posse uidemus: q̄ rursus refici. Quom igitur eedem res in præsentia existāt: quæ et antehac extiterint eadem quoq; cōstitisse pricipia oportuit. Quocirca fieri haud potis est: ut itermīatam corpora diuisionem perpetiātur.

Cæterum si forte asseras quædam ex tanto aceruo superesse corpora: quæ propriam, ac genuinam figuram tenuerint: nihilominns dissentaneum atq; delirum præstatur: quod fragile diuisileq; suopte īgenio est: id eterno tempore euasisse. Ad hæc: quæ corpuscula præ sua paruitate obtutum uisionemq; fugiunt: eiusmodi quidem partibus constāt: quæ neq; imminui a cōtinēte, ac toto ualeāt. Sūt enim alterius id quod sunt. Igitur mera atq; īegra soliditate polleāt: necesse est. Deniq; si in paruulas atq; adeo īfinitas: quæq; res particulas diuidi posset. Nullum sane foret discrimen īter summā maximamq; rem, et minutissimam ac minimam. Nam utraq; ex æquo īfinita constaret magnitudine. Quod ita adstruimus, uocitetur breuioris exactiorisq; ratiocinatiōis gratia: maxima quæppiam et suprema res. A. B. uero minutissima ac minima tūc ita pgimus. Quod īfinitas seorsum idōeas existere partes cōtinet: id nimirū

actu ĩfinītũ habet. Quũ igit̃ tam. A. q̃. B. ĩfinibiles illi us modi portiões cohibeat, pfecto utrumq; ĩfinitum cõ uincitur. Quod si forte aliquis nostro occurrat argu/ mẽto : causamq; inæqualitatis ĩ medium afferat : quia scilicet partes qbus . A. componit̃ grãdiores sint: q̃ ille qbus. b. tametsi quælibet sint ĩfinitæ. Verum enimue/ ro uel hoc de subito proruit. Nam minimũ quãdam ex b. portiũculis sumptitabimus: inde alterã adiungemus corpusq; aliquod hoc pacto cõflabimus: ide aliam/atq; aliã deiceps ĩ ĩfinitũ adiiciemus. Itaq; fiet ut ĩfinibilis. b pbet̃ magnitudinis: cũ semp adiectiõe quãtulacũq; ẽt adcrescat: cũq; ĩfinitæ oẽs suæ partes: quarum quælibet aliquãta est simul adsint. Cæterũ hæc ratio solummo do Anaxagoræ: hisq;: q ĩfinitis seorsum existẽtibus par tibus res compõnũt: aduersat̃ et pugnat. Verũ apud p ypateticos finitis actu portiõibus seorsum existere ido/ neis: ĩfinitis uero potẽtia seu ĩexistẽtibus naturalia cor/ pora cõficiũtur. Sed hæc fortasse subtiliora exquisitio raque sunt: q̃ præsens negocium expostulet. Atqui neque ignis (ut eraclitus putat) hique: qui ipsum secu/ ti sunt: neque ullum præterea ex elemẽtis esse potest re rum genitale principium. Nusquam enim tanta diffe rentia atque pugnãtia ex puro/integroque igni exori/ retur : propterea quia tenuis quamlubet et dissipatus ignis minime algidus humensue uisitur. Haud igi/ tur condensatio rarefactioue / in causa est: unde hu/ mida ac frigida ortum profectumque sortiantur.

10

Quinetiam si uel hoc sibi cõcedi postulent: a semet cõ festim deficiunt: seq; haud obscuro suis dictis implicãt: qppe q ab rebus inane eximunt: et delationẽ nihilominus posse fieri arbitrantur: ut enim retro cõpluribus rationibus affatim inuulgatũ: nulla delatio motusue citra uacuũ exerceri absoluiq; potest. Propterea quia ni uacuum ipsum admittitur uniuersa rerũ materies massa quædã iners stipata cumulatq; foret: quo fieret ut huiusmodi conducta moles nullum omnino a se simulachrũ ac spectrũ emitteret: quod nostros adigat sensus lacessat afficiat: Nam cunctis de rebus iugiter imagines et simulachra diffluere quarto uolumine cõmonstrabimus.

Sed cum has rationes adstruxerimus cõsequẽs est: ut latebras oĩs et subterfugia: Quibus nostros cõfidũt declinare aculeos: ĩsinuemus atq; exq̃ramus. Cũ forte dicũt ignes ĩ cõcilio ꝓpriã ac genuinã naturã remittere: statim id illos ĩcõmodi ĩseqt. Prĩcipia rerum perniciei obnoxia existere. Nã quodcũq; suis mutatũ finibus exit: Cõtinuo hoc mors ẽ illius qđ fuit ante. Demũ q afferunt res cũctas ex mero igni cõstare: neq; tamẽ ardorem præ se ferre: sciscitãdũ ab his est: cur potius rerum summã de natura auferãt: ignẽq; unum relinquant: q̃ ecõtrario ignem de uniuerso tollant: cæteraq; conseruent. Ex æquo enim stulticia est: sensuiq; reclamatur. Has quidem rationes si quis egregie teneat: non solum eraclytum.

Verumetiam qui aerem aut aquam / terramue putarũt esse principium ꝓculdubio haud ĩpẽdio ardue conuincere et coarguere nouerit. Ideoq; nos istos aduersus singulatim pugnare dimittimus.

NVnc eorũ repudiãda opinio: qui plura elementa rerũ primordia faciũt: atq; ĩ primis Empedoclis: apud quẽ ex aqua / humo / aere / et igni oĩa cõstãt. Hic qdem: et id arguendus est: quod sublato de natura inani motus tamen cõcessit: Dein quia corpora infinibilẽ recipere sectionẽ arbitrat̃: neq; exitũ aliquem magnitudini ponit: cũ tamen ꝓspiciamus id extremũ rebus existere: quod primũ ĩcipit nõ posse oculis usurpari: Exempli gratia: si carnis frustellum egregie minutũ ac modicũ dissecemus: in tãtillas aliquãdo erit uenire portiunculas: ut obtutus acie minime capiãtur: atq;: quæ ex his primæ uisum effugiũt. Hæc apud Lucretium minima rerũq; exitus existimant̃. Sed illuc me refero quod illiusmodi rerũ primordia faciũt: quæ nos quottidie gigni / atq; interire uidemus. Dein qui potius ignis / terra / elementaue reliqua animantium principia sunt: q̃ rursus horũ animantia? Si principium id est ex quo aliqd cõfit. Cõstat aũt ex animãtis cadauere quod uis elementũ ꝓgigni. Præterea cũ inimica inter se: atq; adeo pugnãtia sint: quãdo ĩ cõciliũ et geniturã coibũt: profecto mutua reciprocãteq; pugna atq; clade extinguentur aut omnino terga ultro citroq; uersabunt / atq; diffugiẽt. Quinetiã si in fœdere permanere simulq;

11

in cōcilio obdurare possent: nihil utiq; ex his ꝓcreari ualeret. Et enim in aceruo illo ac strue elementorū qđ uis suā præ se ferret naturā: et una cū tellure mixtū ae/rem: cumq; aqua ignem uisere foret. At uero primor/dia ipa clādestinā occultā/cecāq; obtineāt naturā neces se est: ita enim ab omni ꝑiculo ac labe tutiora existent: atq; nos eqdem uel hac de causa corpora quædā īsensi lia rerū elemēta statuimus: quæ uariis figuris / et formis uario ordine uarioq; motu ac situ cūcta cōficiūt: ꝑma/gni enim ītereſt: quos ictus atq; propulsus exerceant: et qua positiōe locentur: Nā eedem sane athomi/mare/ter ram cælū architectari queūt nōnullis dūtaxat additis a/motisue: ut ī sequentibus adstruemus. Atq; ideo quom fruges e terra nutriunť: quæpiā: quæ in humo existunt corpuscula frugis tēperamento cōcinna: de tellure mi/grāt: et tritico milione et cæteris id genus īsinuantur: et coalescunt.

n Vnc superest: ut de Anaxagoræ ꝑscrutemur omiomeriis ideſt similaribus particulis: ex his enim apud ipsum oīa cōfiūt: ossa uidelicet de pausillis minutisq; ossibus: aurū ex aurellis: aqua ex a/quulis/ac demū cætera oīa hoc pacto adstruit. Sed nos se hoc loco expedit: quo ꝓbius exactiusq; teneať Anaxa goræ sentētia: Geniturā rerū ī duplici haberi differētia. Nāq; aliæ Homogeneæ: aliæ etherogeneæ uocitari ɔsue uere. Omogeneæ ideſt similares primo et ꝑse ex omio meriis cōstāt: qđ genus est os de ossulis: sanguisq; e mi/

12

nutissimis sāguinibꝰ. Huiusmodi itaq; similares portio
nes animātis naturā propagāt: quæ similaribus dissimi/
laribusq; partibus constat. Non enim animātis caput si
milares est: quom diuidi ualeat in diuersæ nomenclatu
ræ portiones. At uero quia in ossa os dissoluit: ut caro
in carnes similare atq; omogeneū appellitať. Sed Her/
cules nō possum non magnopere mirari Anaxagoram
uirum aliq summa expolitū doctrina: q putarit rerum
primordia similares existere portiūculas diuisioni aboli
tuiq; itidem ut cætera obnoxias. Neq; enim secādis us/
q̄ corporibus finem facit: qppe q oia infinibilem reci/
pere sectionem autumet. Cæterū uel id maximo idicio
est: os carnē et cætera id genus omiomeriis minime con
flari: q͂ cibus ī nobis ossa carnes neruos adauget. Quid
igitur ossa carnes nerui in tritico erunt? Verū: ni fallor:
ita responderet: In cibo quouis ac potu ossa uenulas ca
rūculasq; latitare: sed hoc dicere aut sentire extremi de
lirii est. Et enim si in cibo hæc delitescunt / a suiprorū/
at natura necesse est: quandoquidem ex alienigenis cō
ponatur. Pari ratione cum ex lignis accenditur ignis:
silua ipsa ex ardore constaret: Sed quæso o Anaxago/
ra cur flammam minime antea suscitauit ignis? si qui/
dem illic delituit. At fortassis dices: quia ignis semina
non fuerant prima in fronte locata. Verumenimue/
ro: si ita se res haberet congruum necessariumq; fo/
ret: cum ligna minutatim ceduntur flammam ip/
sam tandem apparuisse.

12

Neq; uero cum in montium fastigiis arbores uentorũ flamine agitati diutius incendiũ suscitãt: Hoc ideo ac-cidit: quia ignis arboribus delitescat: Verũ ea de causa: quod quæ athomi ignẽ cõflare idoneæ sunt ex arbori-bus circũflui aeris agitatu simul cõueniũt ardorẽq; ip-sum propagant.

P Erquirendũ modo est athomorũ summa ter mino ne aliquo ac fine undiq; claudat̃. An ue ro infinita interminataq; sit: simulq; pari ra-tione de uacuo pertractandũ. utrum ĩmensum infini-tũq; habeat̃. Itaq; omne idest uniuersũ uacuo et atho-morũ summa consistens nullatenus finiri par est: Quo niã enim extra uniuersum nihil existit: ea de causa ter-mino nequit concludi. Nã si terminari effingas: tũc sci scitamur quidnam terminũ hũc definiat: Quod enim aliud ambit: ambiatur et ipsum necesse est: quemadmo dũ cũctis in rebus uidere contingit. Terra aqua claudi tur. aqua aere: itidemq; in cæteris deinceps fieri assolet: qui igit̃ cum extra summã nihil existat: ipsam finiri ter minariq; dices: quare infinita quoquo uersus habeatur oportet. Neq; uero ullum discrimen est qbꝯ i partibus adsistas: ubicũq; enim fueris tantũdem ex æquo spacii omnẽ in partẽ relinquit̃: qđ etiã docuit Aristoteles li-bro: qui de phisica auscultatione inscribitur. Sed nos in presentia e pluribus rationibus: quas perypatetici com muniũt unicã dumtaxat non minus uulgatã / q̃ ualidã adducemus quo Lucretii placita aristotelicã lucem ad-

hibētee administrātesq; illustriora atq; firmiora redda mus. Sumant itaq;.a b. et e f. lineæ altera ex parte insi/ nibiles: Locent uero: ut quam lineam putas esse proli/ xiorem: Verbi gratia. a b. supponat ipsi. e f. quæ uno ex latere a supposita excessa si retro uertat cum e f. si/ mul: profecto nō solummodo/nō excedet: uerum etiā longior apparebit: quemadmodum signatis lineis liq/ dissime dilucet: atq; ita cōuincit: ut quod maius assere/ bas: breuius tibi fateri necesse sit.

c Aeterū id maximo argumēto est uacuū nul/ latenus definiri. Et enim si qs tendat ad uni uersi partes ut ipse putat extremas/sagittāq; aliquam iaciat: tūc ab illo nosse auemus per/ transibit nec ne iaculata sagitta: si ultra permeat: nō igi tur uacuum finiebat. Sin uero aliqd obstat: ne ulterius petat nihilominus etiam cōcludimus i immēsum omne ipsum patere: nāq; nō nisi corpus uolitāti hastæ office/ re potest. Nam si corpus illic est: in spacio necessario ē: Nusq̄ igit finis aliquis iuenit.

d Eniq; si finitū foret uacuum: corpora omnia ad imū iam pridem cōfluxissent: ibiq; segnia desiderent. Nam corpora cuncta ad imum su apte natura deferri sequēti uolumine ostēdemus. Itaq; si athomi ac semina rerum alicubi ceu propria in sede quiescerent: quēadmodū his qdem fateri necesse est: q uacuo finem cōminiscunt: nihil omnino delatiōe cieri/ nihil gigni/aut interire potis esset. Nam uniuersa mate

13

ries pigra ac segnis iaceret ueluti cumulus. At uero nul la quies: nulla motus pausa pricipiis natura tribuitur: ob id uidelicet quia nõ est aliquod imũ: quo sistere ua leant: quãuis eni corpora suopte nutu ac põdere iferio ra capessant: nõ tamen iccirco meditullium aliqđ seu centrum sortita sunt: quo ꝑqescere/ et ceu ociosam de/ gere uitã cõsueuerit. Quo circa ifinitũ spaciũ: infinita et corpora in summa habent. Si enim finitũ spaciũ fo ret: fine utiq; aliquo claudi deberet. Nam quod finitur ab alio finiat necesse est: quapropter cum extra uniuer sum nihil existat: quemadmodũ uel ex nomine intelli/ gi datur in ifinitũ inq; imensum protendi oportet. Ita q; summa rerũ uacuo et corporibus cõsistens neq; mo/ dũ/ neq; exitũ natura obtinet: corpora enim uacuo/ et uacuũ corporibus inserit: quo fit ut alternis tam uacu/ um q̃ corpora ifinita reddantur. Etenim nisi inuicem clauderent: nec mare/ nec celũ/ neq; porro animãtiũ ge nera ne horã quidẽ cõsistere potis essent. Nãq; uniuer sa materies de cõcilio atq; coalitu exacta disiectaue ma gnũ ꝑ inane temere fluctuaret: neq; ullam posthac rẽ ꝓgignere posset: quom dispersa dissipataq; infinito in uacuo nataret. ꝓpt͛a qa nõ certa ratiõe neq; certo ordi ne rerũ primordia sese locauerũt: nec ꝓprios motus in stituere. Verũ omne genus delatiõis ꝓtẽtãt: donec icõ/ gruas atq; cõueniẽtis migrẽt disposituras/ q̃lib9 adstruit mũdorũ machina: qđ ab athomis fieri minime soleret: nisi ifinita corpora i imẽso spacio reppirent. Verũ de

14

hoc sequenti libro uberius / enucleatiusq;.

i Llud postremo diffitẽdũ / negãdũq; ẽ: et ceu nõ uulgare icõmodũ fugiẽdũ: qđ a ꝑypateticis asse ri solet: i cẽtrũ ac meditulliũ cũcta suopte igenio ferri: cũcta iquã: q̃ grauia appellitãt. nã apđ illos trifariã mo uent̃ res: aut. n. orbiculariter / ut cælũ: aut i mediũ / ut ter ra aqua: aut a medio suꝑiora uersus: ut ignis atq; aer: Aiantia uero cõposita cient̃ delatiõe: qua. n. aiata sunt circulari (nã huiusmodi motus ꝓprius aiæ nõ solũ a ꝑy pateticis: imo etiã a platõicis existimat̃: q̃ uero aialia ip sa corpus graue obtinẽt: motu recto ferunt̃. Itaq; horũ delatio recti orbicularisq; discrimie coalescit. Verũ hoc ifra: illud i ꝑ̃sentia. Si ifinitũ spaciũ cõstat ut retro mul tiplici discursu ostẽdimus: ꝑfecto nullũ i ipo cẽtrũ siue mediũ cõstitui põt: ea ꝑ̃ferti de cã: qđ ifinita haberi me dia q̃primũ cõuicimus: quãdoqdẽ i spacio ifinito (ubi cũq; assistas) tãtũdẽ quoquo uersus iterualli reliqt̃. Tũ uero id ꝑcũctamur: cur magis ad illud mediũ q̃ ad ali ud res suapte ꝓpensiõe cõtendãt: cũ ex æquo unũqđq; mediũ ac cẽtrũ existat. Quapꝑ nullũ sane habet̃ cẽtrũ quo res ꝯfluere / et ꝯsistere soleãt. Præterea ẽt si meditul liũ aliqđ illis cõcedamus nõ poterũt tueri res ibi cũ ꝑue nerit: qescere. Eteni i uacuo oi pricipiũ cedendi est: cũ igit̃ uacuũ et i centro habeat̃ nõ poterit illi auferri: id: qđ necessitatis fœdere sãcitũ est: qn sua: qđ natura pe tit cõcedere ꝑgat. Verũ lucretianæ rõcinatiões nihil qc q̃ Aristotelẽ attigũt: qppe q tã uacuũ q̃ ifinitũ de na tura exemerit.

14

Raphaelis Franci Florentini in librū secūdū Lucre-
tii de rerū natura Paraphrasis.

h IS ITA Cōstitutis: cōsequens est: ut de mo-
tu primorū corporū ꝑtractemus: Nō. n. con
ducta i unū cōglobataq; iacēt corpora. Indi-
cio est rerū genitura abolitus augumētū / de-
cretio. Etenim semina ipa prima unde effluūt deterere
solent: quo uero immigrāt augere. usq; adeo unius cō
modū alterius iactura uisitur quod nō sine corporum
mutatiōe reciprocatiōeq; fieri potest. Igit elemēta aut
ꝑ se motu cient: aut ictu impulsuq; alieno: sæpius enim
usu euenit: uti cum ex supioribus ad imū suapte natu-
ra ferant: aliis allidant athomis exindeq; cōfestim resi-
liant atq; retro remeent. At forte dices si corpora om-
nia ex sui natura īferiora capessunt: quomodo fieri po
tis ē ut īter se obambulēt? Nū qa ꝯcilio retēta a suo sup
sedeant itinere? an quoniam a recta propēsiōe pauxillū
qppiam declinare cōsueuerint.

c Orpora cōtinuū sempiternūq; motū exerce-
re: i causa ē: qa nullū cētrū habet: ubi sistere
et cōqescere ualeant: sed ꝑ īfinibile uacuū ma
gnis partim īteruallis: breui partim spacio iugiter ac te
mere ꝑuagāt. quæ itaq; rariori cōciliatu sunt / magis lō
giusq; resultāt: quom forte ictu iaciūtur alterius: q̄ ea
quæ densiori cōpactioriq; modo globant. Hæc qdē cæ
lū atq; aera cōstituūt. Illa uero terram metallaq; et cæ-

tera id genus omnia. cæterũ permulta habent: quæ a re
rum conciliatu exulant: neq; unquã aliis primordiis cõ
iugi potuerunt. atq; ideo singula magnũ p inane uagã
tur cuius qdẽ species atq; imago i his corpusculis: quæ
p radios solares uisuntur apparet. uerum id scios lecto/
res hoc loco uolumus / huiuscemodi corpora athomos
minime existere: sed athomis uacuoq; composita: nam
athomi inuisiles: hæc uero uisilia habent. mouent autẽ
corpora hæc citra sensum. idq; significat clãdestias quo
q; esse materiæ motiões. Etenim genitalia semina seor/
sum ex se clam agitant. dein quæ paruo globata sunt
cõcilio proxima qdẽ primordiorũ naturæ ab his ppel/
lunt: nõ. n. in propatulo ẽ illorũ delatio. Deinceps ue/
ro quæ sociatiora existunt. Sic a principiis ascẽdit mo/
tus et exit: paulatĩ nostros ad sensus ut moueant. Verũ
primordia ipsa ĩcredibili adeo ferunt celeritate: ut mul
tiplex eodẽ tẽpore spatiũ cõficiãt: si radiis solaribꝫ uelo
citate cõtẽdãt: tũ qa hi uariis athomorũ formis cõflati
suis figuris ĩpediũtur. Tũ qa athomi p inane: hæc uero
p aerẽ nebulis uaporibusq; cõcretũ ptrãseũt: q sane aer
quom haud nauiter uacuus sit cõmeãtibꝫ corporibꝫ / ut
pleni ẽ officiũ / officit atq; obstat. Velocitate igit mini
me uulgari mouent rerũ primordia: qppe quæ oĩno ci
tra cõsiliũ citraq; rationẽ (ut forte necessitas tulit) cũcta
cõflare cõsueuerũt. Neq;. n. deorũ puidẽtia natura regi
tur: ut Lucretius: epicurus / democritus et leucippus exi
stimãt: atq; huiusmodi qdẽ rõnes cõmuniũt: ut ego cũ

15

his dimicare nolim: qppe quos uicere ac supare nullũ
sane negociũ sit. aiunt. n. q̄ etiã semp aut maxĩa ex pte
uel cõsultissima euidentissimaq; rõne fiũt ea forte for/
tuna accidere.

c Orpora oĩa (quemadmodũ retro iã sæpius asseru
imus) ad imũ suapte natura ferũt. Neq; uero tur
beris: ꝙ ignis mos sit supiora capescere: hoc. n. ex ĩ petu
alieno est. Nam sicuti quom aquæ ligna proiiciuntur:
plus media pte foras emergũt atq; resiliũt/ cũ tamẽ suo
ĩgenio deorsum ferri nõ dubites (grauia. n. asseris) sic ẽt
flãmis accidere dicendũ ẽ. Ad hæc cũ solares radii leuis/
simi sint ĩ terras iaci uisunt: et stellæ passim e cælo derue
re. Nõ igit̃ sursũ tendũt leuissima quælubet. Verũ hoc
loco id mõuisse uelim: cũ corpora recto itinere ad imũ
cõcedũt ĩcerto tpe ĩcertoq; spacio a ppria genuinaq; p
pẽsiõe: atq; ppendiculari linea minimũ qppiã decliare.

c Aeterũ qđ paulo ante diximus / ~~ea de eã~~ corpora
resilire: aliorumq; ppulsu ad supiora cõmeare: id
eo accidit ꝙ aliis alia uelocius moueant̃. atq uelo
cius delata tardioribꝫ ppriã cessantibꝫ illidunt̃. Ideoq;
resilire necesse habent. uerũ ita accipiendũ: nõ moueri
athomos maiusculas exilioribꝫ uelocius: q̃tũ fert. s. ipa/
rũ natura: sed quoniã corpulentiora sæpius aliis obam/
bulare assolent q̄ minutissima: iccirco exiliora quæ sũt:
uelocius agitant̃. Qđ genus est quom aliq d p aquã ae/
rẽue defert̃: cõtigit. n. ĩ celeritate discrimen: ppea quo/
niã aquæ natura magis transeũti obstat q̄ aeris. Oĩa q̄/
ppter debent p inane qetũ æque põderibꝫ nõ æqs cõ

cita ferri. Est ĩsup̱ et alia cã: cur semĩa ip̃a se trudere ac pellere ualeãt: Etenĩ cũ recta ĩ ima cõtendũt: pauxillũ q̱ppiã a directo abeũt mensu: quo accidit ut alternis a/ uersari cõsueuerit. Q̃d uero huiusmõi hẽat prĩcipiorũ clĩamen: ex libera aiantiũ uolũtate cõiicit̃. Itaq; cũ tri/ plex sit athomorũ delatio: Naturalis. s. q̃ res meditulliũ capessũt: uiolẽta q̃ sup̱iora petit̃ rursusq; illa: q̃ neq; na turalis neq; uiolẽta hẽt: cuiusmõi ẽ d̃cliatio illa: q̃ atho mi a ꝓprio itiere parũ p̱ exorbitãt/ hæc dũtaxat id curat ne res iterna necessitudĩe gerant̃: sicuti põdus naturalis q; ꝓpẽsio ne ui extraria cõfiãt ĩ cã est. Quocirca cũ triiu ga statuta sit corporũ motio: quæ ex corporibꝰ ꝯstãt ea dẽ semp̱ existẽt iterpellatiõe q̱dẽ atq; reciprocatiõe iter cursãte: quom p̃ferti nihil ex sũma corporũ dep̱ire pos sit: neq; rursus noua exoriri uis: q̃ rerũ naturas ac mo tus imutare atq; subuertere ualeat: oĩa. n. delatiõis dis/ crimia iãpridẽ athomi exp̱tæ fuerũt. neq; uero cuiq̃ mi rũ accidat corporũ delationẽ sensibꝰ minime usurpari: quom. n. illorũ natura ĩsensilis sit: ĩsensilis quoq; huius mõi naturæ delatio habeat̃ oportet. Nã sæpe accidit uti cõplures res/ dũ ĩ motu existũt loci distantia q̱escere ui deant̃. Non iniuria igitur cuius natura sensus effugit clandestinam exercere motionem potis est.

Ab his cõsequens eẽt: ut de seminũ formis ac figu/ ris deq; eorũ effectibꝰ ageremus. Verũ nos/ quoniã ex/ actissime enucleatissimeq; de hac re Lucretius cecinit/ aliis exponendũ reliq̃mus. neq;. n. nostra ĩdigent decla

ratione: quippe quæ satis ex se intelligentie pateant. Tātū monuisse sufficiat ob athomorū figuras/ordinē/ atq; positiōem res oēs discrepitare. Nō qdem ꝙ ꝑmul/ ta eiusdem figuræ ordinis ac situs i diuersis rebꝫ minus existāt sed qa nō oībꝫ oīa pari filo cōueniūt discrimen i rebꝫ iq; earū cōiūctis atq; euentis apꝑet. Cæterū illud enarratu dignius: q finitæ i athomis habeant̃ figuræ: et eni si ifinitæ: corpora quædā originalia i imensam iter minatāq; magnitudiem protenderent̃. qđ in hūc mo/ dū arguit̃. Sumat̃ aliquod ex coporibus minutissimū duabꝫ minimis cōstās iseparabilibus particulis atq; an/ gulis. imutes ut lubet figurā addere semper cogeris no uos angulos nouasq; ꝑticulas. itaq; corporū augumen figurarū additiōem iseqt̃. Ergo si primordiorū formæ i ifinitū augeant̃/i ifinitū et magnitudo accrescet. De/ niq; eo apꝑet finita haberi seminū formamenta: ꝙ cō/ positæ res utrinq; suis cōtinentur terminis. Quom igi/ tur termiata sit athomorū effigiatio/ifinibilia numero eiusdem figuræ primordia habeant̃ oportet: aut ꝙ ma teriei summa termio aliquo ac fine claudat̃. Quā rem paulo ante affatim iprobauimus. Quocirca ifinite triā gulæ/tesseræ/rōboides/orbiculares/et cæteræ id genus fi guræ exīstūt: quādoqdem genere terminent̃: Nō.n.tā ta primordiorū i pugna atq; fluctuatiōe ulla genitura aut accretio absolui posset: si numero aliquo clausa re rū primordia haberent̃. Cæterū id hoc loco tenendum est: nihil oino ɔpositorū repiri: qđ uno dūtaxat figura rū genere cōstet: nō.n. qppiā i natura uisit̃ unā solūmō

17

obtinēs potestatē: Itaq; quo pluribꝯ res facultatibꝯ ꝓdi
te sūt: eo pluribꝯ ꝯstāt athomorū figuris. qđ genus ē tel
lus ipa: q̄ quoniā aiantia oia ꝓcreat atq; alit: et cōmoda
ornamētaq; īfinibilia ꝓstat: numē et qdē haud uulgare
apđ priscos excolit. quare magna deū mater materq; fe
rarū: et nostri gēitrix hæc dcā ē corpis una. Digressio.

S Ane uero nō solūmō Plato hiq; q platonē secuti
sūt. Sed multo ātea et orpheus elemento cuiq; ac
sphere numē qđpiā ꝑesse existimauit: qđ numē facul
tatē geminā obtinet alterā q̄ ītelligit: alterā q̄ suū cor
pus exornat. Itaq; i terrei elemēti aīa ītellectiuā ui Plu
tonē appellat: uitalē uero ꝓserpinā. In aqua occeanū il
lā: hāc theti. In aere fulmiatorē iouē atq; iunonē. i igne
phanetā et aurorā. cuilibet uero celesti orbi suā musam
suūq; bacchū orpheus tribuit: hoc qdē ītellectiuā pote
statē significās: at illa uiuificā. Cæterū pipatetici elemē
tū qđuis uitæ atq; aīæ exps existimarūt. satis. n. admotio
nē materiæq; regimen est q̄litas ipa. i. spēs īherēs diui
dua et materialis: at uero cuilibet celi sphere numen ꝓ
priū iniūxere: qđ q̄tenus se supiorue ītuet: ītelligentia
nūcupat: q̄tenus aūt ad magnitudinē decliat. Motor
aīa atq; forma: queādmodū ex Auerrois sermōe facile
dilucet. Verū platōici qđq; etiā elemētū sua aīa ꝓditū
arbitrant: q ex īdiuidua atq; diuidua cōstat eēntia: sicu
ti apđ platonē timeus attestat: ītelligēdi qdē atq; exor
nādi denotās potestatē: eteni q̄ aīa ītelligit: īdiuisilis ē:
qua uero subiectū cōstituit: nō oino a materia ipa abiū
git: nā ut ēt īqt auerroes/ eē aīam appropriati potius īse

17

q̃t rõ q̃ abstracti: ꝓpterea q̃a aĩa/qua aĩa ẽ/nõ nisi ꝯiũc/tã corpori fũctionẽ sortit̃: tãetsi itelligẽtes aiæ substãtia minimæ possint ímergi materiæ atq; huc illud fortasse congruit: qđ ueteres de magna matre cecinerunt: aeris í spatio magnã pẽdere docẽtes tellurẽ: neq; posse i terra sistere terrã: qđ. n. aiũt tellurẽ aeris íspatio pẽdere: signi ficãt/ni fallor/terræ numẽ i circũfluo aere humi assiste re: nã illic maxie sua uisunt̃ oꝑa. qđ uero iq̃ũt nõ pos/se i terra sistere terrã: declarasse uident̃ ꝓpriã abiũctæ aiæ naturã q̃ nusq̃ materiæ ímergit̃: neq; eius dimensu ꝓtẽdit̃. nõ. n. q̃ a ueteribꝰ de magna matre allata sũt: ea ad terreũ corpus/ita pĩgui Minerua/ut Lucretius putat referẽda eẽ cẽsemus: sed iã ꝑgamus: q̃ sequũt̃ expõere.

Qđ aũt i re q̃uis plures habeãt athomorũ figuræ: uel eo iꝓpatulo ẽ q̃a ex uno eodẽq; flumie diuersa aiantiũ genera nutriũt̃: qđ nulla sane rõne fieri posset: nisi di/uersæ primordiorũ formæ i frigida existerẽt: nõ. n. semi na eadẽ et hũano generi et bruto coalescere idõea sũt. Plures igit̃ et diuersæ formæ i unũ cõueniũt: et res ꝑmi xto semie cõstãt. Verũ nõ eadẽ cã ex aliis hõ elementis atq; equus cõstat: ꝗ nulla tã hõini q̃ equo semina cõia sint: sed q̃a pleraq; sortit̃ alterũ q̃bꝰ ab aliis cũctis discre pat atq; adeo discrimiat̃. cæterũ nõ oĩmodis primordia ꝑmisceri queũt. Nãq; portẽta et mõstra passim uideres: Neq; sancitum naturæ foedere cõstaret: q̃d possit oriri quid rursus nequeat. atq; hæc actenus.

Athomi nullo colorũ afficiũt̃: nã quis color mutat̃: athomi haud q̃q̃ i se mutatiõem excipiũt. Nõ igit̃ colo

res aut coloratæ habent. Præterea citra lucē nō existit color. Ergo coloris exps ē primordiorū natura: q (ut docuimus) ceca iuisilisq3 habet. Qd aūt lumis ictu gignāt colores: nō solū epicurei: sed ex pipateticis nōnulli opinati sūt pluribꝰ psuasi rōnibꝰ: Tum qa coloris essentia lux existit: q color luce ipa finit cū igit tenebris lux absit: aberit pculdubio et color Mouent itidē Aristotelis uerbis: q ait curare lumen ut res actu uisiles efficiāt q si habitū largiri: quo res oculis usurpari ualeāt: q hitus nō nisi color habet: cū color sit: quo res obtutu excipi possūt. Verūeniuero si pbiores atq3 grauiores seq uolumus auctores/ cū auerroe asseremus duplex haberi lumē alterū: qd cū generat color/ de materiæ potestate educit: atq3 hoc qdē essentia coloris ē: neq3 i tenebris euāescit alterū lumē ē: qd aerē lustrat ac pparat: q a uisili obiecto simulacrū atq3 imago effluens ad oculos pmanare ualeat. hocq3 lumē id curat ut res actu uisiles efficiant .i. ut actu uideāt. hoc. n. sibi uolūt illiusmodi Aristotelis uerba. Qd uero pbasse putat Lucretius colores i luce mutari: ppterea qa aliis lucis ictibꝰ alii uideant: quēadmodū i pauōis cauda accidit: id ita dissoluēdū ē. q pauonū huiuscemodi pine uariis sunt ibutæ coloribꝰ: q sane certū lucis sitū ac modū unusqsq3 exigūt: ideo fit ut uirēs uideat: qd paulo ante rubrū ppterea qa id i illa positione luminis collocat: quæ ad excipiēda uiridi simulacra magis cōducit. Itaq3 uirentes imagines uberius emanātes officiunt ne aliæ uisum lacessant: Fluere enim quouis a colore simulacra non solum epicurei: Verum etiā

18

peripatetici opinant̃. at ſententia eo diſcrepat: q alteri ſpiritales: exiſtimãt. Alteri uero corporeas effingunt. quemadmodũ quarto uolumine adſtruemus.

q Vom docuit Lucretius primordia nullo eẽ af/fecta colore: enucleare ꝑgit ex inſenſili ſenſile generari: queadmodũ nigricãs nõ nigris inter ſe coeũtibꝰ ſeminibꝰ coaleſcere ſolet: neq; uero id ſen/ſui ratiõiue cõtrouerſum: uidere. n. uulgo cõtigit ex humo ĩbribꝰ soleq; tumefacta uermes et cæteras id genus beſtiolas ĩ uitã ꝓrũpere. Verũtamen nõ exqualubet re uitæ ac ſenſus experti aiantis natura ꝓgignit̃: ſed ex his dũtaxat quæ ad illiuſmodi tẽperiẽ idonea ſunt: Sæpiuſq; accidit: ut quæ minimæ ꝯgrua cõficiẽdæ alicui rei eſ/ſent paucis amotis additiſue mutato ordine ac ſitu cõ/cina reddant̃. Cæterũ nõ poſſum nõ ƌmirari iſtorum ſniam: q nõ niſi e ſentiẽti aſſerũt poſſe generari ſentiẽs quãdoqdẽ rerũ primordia tã fragili et caduca apud ipſos ꝯſtãt natura. Præterea ſi ſenſu ꝑdita ſũt: aut ut aial: aut ut aialis pars ſentiãt neceſſe ẽ. at uero ꝑtes ſeorſum a cõtinẽte auulſæ ſentire nequeunt. Reſtat igit̃ ut totis aialibus aſſimilent̃ diſcidio itidẽ atq; ꝑnitiei obnoxia. Quare ſi rerũ primordia aialia ſunt: ꝓfecto qđ ex his cõponit̃ ut homo/ Tellus et cætera id genus/ nihil ꝑter q̃ uulgus aialiũ exiſtet: quod eloqui audere / nemo ẽ: qui non abhorreat. Sic ittidem quæ ſunt mini/mis ſentire neceſſe eſt: quod quidem natura ipſa reclamat. Nam quod ſentit: ſenſorio utique aliquo

ut suas functiones absoluat prædicũ sit oportet. Cæte-
rũ q poteris minima tueri: quæ cõposita sient: Quod si
forte asseruerit qspiã primordia in genitura ipa atq; cõ
cilio suũ deponere sensum: exideq; aliũ sumptitare: ui-
det qdẽ supfluẽs/id illis tribuere: qd iam dudum amit
tãt. Præterea hoc q dicit id nobis dat: qd abnuit: Nam
scilicet ex nõ sensili fieri sensum fatet. Si uero qs dixe-
rit res qdem ex nõ sensilibus fieri: sed ex his: quæ mobi
litate aliqua sensus pdita sunt qd genus ẽ immaturus
quom parit fœtus: huic respõdẽdũ nõ posse athomos
exilitate illa sensus constare: qppe quæ mutatiõe cõcilia
tuq; coalescat. primordia aũt/cũ simplicia sint/affectio
nem omnem respuãt necesse est. Itaq; si athomi insen
siles sunt: neq; dolore neq; uoluptate cõfici queũt: Nã
dolor est: ubi semina ipsa: quæ in animali existũt: suo
loco pellunt. quom uero/proprias atq; cõgruas remeãt
in sedes/uoluptas pgignit. Postremo si primordia ea-
dem: atq; compositæ res/natura existũt: Iam illis risus/
sciẽtia/deliriũ/et cætera id genus tribuenda forent. qd
quam rationi exorbitet/nemo est: q non cõspicet.

a B his Lucretius docet plures haberi mũdos
oportere. Nã cũ ĩfinitũ spaciũ sit: infinita et
corpora in eo uolitẽt haud cõgruit unicã re
periri mundi huius machinã. quom psertim temerario
athomorũ concursu oia fiãt: Neq; deorũ puidẽtia na-
tura regat. Nõ enim fieri posse putat Lucretius: ut eo-

19

dem tempore dii imortales diuersis in locis præsto ad sint. quod uerum necessariūq; foret: nisi incorporei et a materie fece abiuncti incorrupti sempiterniq; haberē tur, neq; enim ad formā et qualitatem, neq; ad animā mētemq; eius cōtemplatio ascendit: qppe qui nihil præ ter pigrā hāc corporis molē i natura pceperit. hæc uero alias. i psentia nostrū pgamus opus cū cuiussuis figuræ athomi extra hūc mūdū repiant: Nā eiusdē formæ pu ta quadrantalis seu triangulæ īfinita haberi semina re tro docuimus. Profecto inumeri mūdi cōfici potuerūt cum præsertim ille idem sit usq;quaq; Naturæ ipetus. Præterea quoniam plura indiuiduo uno quauis i spe cie semper uisunt: Sic itidem plures atq; adeo infinibi les repperiri mundos minime diffitendum: qui sane o mnes fluxa atq; caduca natura constāt. hiq; tā diu ob durant: quamdiu semina: quæ circa horum unū quēq; agitant: illuc assidue migrant: unde et alia obiter difflu unt. At ubi plura aufugerint: q̄ subsidient: Tunc uel ro mundi sequetur: quemadmodū et aliorum animan tium abolitio: Nam quæcūq; genita sunt: ex æquo oīa discidio internicieq; dirimuntur.

h Is quidē ratiōibus psuasi democritus epycu rus, atq; Lucretius plures mūdos imo uero ifi nitos cōminiscunt. qbus rationibꝰ obuiā ire: eorūq; placita proruere haud impēdio arduū ē: nisi po tius cuiuis uel palliotenus philosopho ptritū atq; pcul catū. quā eqdē puinciā in psentia suscipere: ni iā pridē

id a Marsilio phicino optime effectũ cõstaret: q sua in Theologia pulcherrime cõmõstrauit functionẽ omnẽ ac motũ ĩ uirtutẽ quãdã et speciẽ corpori sup additam seu corpore ipso pstãtiorẽ referri debere. Nam suopte ingenio corpus actionẽ potius impedit q̃ cõcinnet. Ita q nullatenus: quæ corpuscula isti effingũt rerũ primordia esse queunt. Igit nõ hũc nõ alios mũdos adstruere potuerũt: quãdoqdẽ motus exptia sint. Perypatetici uero simul et platonici unicã dũtaxat mũdi haberi machinã existimarũt. Platonici qdem q unũ ẽ exẽplar intelligibilisq mundus: unde hic sensilis effluit atq emanat quemaomodũ Plato in timeo attestat. Perypatetici aũt q uniuersa materies huius machĩæ limitibꝰ clauditur et cohibetur. Si enĩ extra nostrũ orbẽ pars aliqua materie haberet: cõfestim ĩ hũc prueret atq decideret. Nã si alrũ mũdũ effingas: is qdẽ et suis elementis cõsistere debet. Itaq si graue quodlubet in centrum ac meditullium fertur: profecto illius mundi tellus in hanc de repente cõmigraret: aut hæc ad illam subito tenderet. pariq ratione de aliis elementis constituendũ. ĩ idem enĩ uniuersam tellurem et quãuis eius portionẽ ferri necessarium est. quando eadem natura ac specie cõstãt. Nõ enim mouent elemẽta ex sui ingenio orbiculariter : ut platonici cõminiscunt. quod Aristoteles libro prio de celo egregie cõmonstrauit. Quãuis et qui Platonẽ adamant: demonstrationes illas se labefactasse confidant: et pertinaciter glorientur.

20

Adſtruit et alias Ariſtoteles ratiões: q mundi unitatem aſſerat: quas nos cõſulto miſſas facimus cũ preſertim hæc docere haud pſentis negocii ſit. Sed fortaſſe in talia diuertiſſe et tumultuario intellectu delibaſſe non fuerit alienum uel propter uulgatã atq; inſignẽ de mũdo quæſtionẽ. q ſane unus eſt/totus in toto/ imo ipſe totũ: quãdo ultra hunc mente egredi furor ſit. Hic cõſultiſſima æternaq; ꝓuidentia regitur: quod ex irrequieto atq; ordinatiſſimo cæli ambitu ſuſpicere et cõiectari mortalibus datũ eſt. ab hoc omnia rerũ genera indiſſolubili nexu tenent. atq; hæc qdem aurea illa ẽ Homeri cathena: de qua et Macrobius meminit: qua cũcta ab eminentiſſimo uſq; ad ultimã rerũ fecem ideſt materiẽ informem dependere ſignificat. Neq; uero hic epycureus aliquis noſtri generis imbecillitatem deplorãs numinis curam atq; opam pneget. Nam dũ Manus et cõſilium dedit: omnia dedit. Quadere nõ temere a trimegiſto illo priſcorum philoſophãtium callentiſſimo prouidentia humani generis nutrix exiſtimatur.

Liber ſecudus Explicit.

RAPHAELIS FRANCI FLORENTINI IN Librum tertium Lucretii de rerum natura Paraphrasis.

P ROPositum præsentis negocii est: ut de anima disseramus: Est enim perpēsio hæc non magis ardua et difficilis: q̄ pulchra atq; opportuna cum præsertim haud possimus celebratissimo illi oraculi mādato parere: quod est nosce te ipsum, ni probe ac nauiter cōptam exploratā/ q; teneamus animæ naturam. quom enim tum quippiam nosse dicamur: quando ea propter quid sit indaga/ uerimus (est autem homo ꝓpter animam id quod est) ergo non sine huius cognitione nosmet cognoscere ualemus. quemadmodum et alexander aphrodissæus op/ time cōmonstrauit. Est igitur huiuscemodi contemplatio mortalium generi maxime conducibilis: Etenim ꝑ unā hanc felices euadere possumus. Est præterea et minime facilis: neq; dum satis rationis examine pensiculata: Namq; non de nihilo ambigit̃: an anima ipsa oriat̃: an contra ingenita æterna atq; imortalis sit: et nobis nascentibꝰ insinuet̃. Ad hæc indiscrimen agit̃: utrum nobiscum morte dirempta intereat: uel in obitu ipso euadens tartarane ubi cruciet̃, contendat: an pecudes alias diuinitus insinuet se: sicuti pythagoricorum opinio inualuit: quos quidē secuti sunt zenocrates/ Speusippus/ Numenius atq; plotinus: q irrationalis quasuis aīas immortales cōstituūt. at uero porphyrius ꝑculus et alii ex

21

platonicis cōplures: huiuscemōi irratiōalē naturā sempi ternā haberi pnegāt: quom neq; uera aia sit: Nā nec uera essentia est: quādoqdē p se haud existat: nō.n. qppiā seorsū exercet: quom nō sine corporis istrumētis aliqd agat. Neq; rursus uera habet uita: quoniā libertatis motiōe priuat: Nō.n. a semet ducit: Sed ui trahit ab his rebus: quæ sensibus adigunt: uerū hoc īfra pscrutabimur In præsentia nostrum pergamus opus cōtexere.

P Rincipio igit aium seu aiam (nā idem utriusq; noie iaudiri uolumus) esse hoīs ptē statuimus/ sicut et cætera membra. Tāetsi pmulti extitere: q censuerit/ nulla sane i corporis pte locari situariq; animā: uerū habitū quendā et pportionem atq; armoniā existimarūt. Etenī ultra corpus uirtutem quādā et q̄litatem effingūt: quæ qdē p se i loco aut existat. qd genus est bōa corporis ualitudo: quæ cū īsit/ nusq̄ tamen p se esse cōcipit. atq; id qdem/ quātū a uero distet/ pgamus iā planū facere. Primo itaq; uidere est hoiem corporis morbo laborantem/ aīo tamen lætari: atq; rursus mente anxiū corporeis affici uoluptatibꝰ. Sicuti usu euenit ut quodpiā e nostris membris cruciet: quom iterim cætera minime doleant. Ergo aia ipa pars aiantis habet: ut pes/ caput et reliqua id genus: quādoqdem seorsū ab aliis ptibꝰ lætari atq; angi assoleat. Præterea ex eo coniicias aiam nō esse corporis armoniā: qp.s. e cūctis mēbris æq̄biliter resultaret. At uero cernere ē ablata nobis bōa magnaq; corporis portiōe uitā tamen et aiam nō aufer

22

ri. Rursusq; fit: ut quom modicus aer p os diffluxetit: cõfestim sequat iternities atq; discidiũ. Q d pfecto nullatenus ꝯtigeret: si aia corporis armõia afforet: ppterea quoniã oẽs ex æquo ptes uitã atq; salutem cõcinarent. Q d ꝯtra fieri multorũ exitio pdocti sumus. Digressio.

a Rgumenta uero hæc hisq; similia/si qd põderis habent/ dũtaxat ostendũt Aiam nõ haberi corporis armoniã ipso a corpore cõstitutã cõtra aristoxeni et dicearchi sententiã. qd etiã et Plato sæpius docuit. At uero i timeo illã ꝯcentũ atq; cõcordiã appellitauit suarũ. s. ptiũ i se manentem et ex se corpus cõtẽpãtem. Verũ si q hæc exqsitius et i plenũ nosse auent: relegãdi sũt i his cõmentariis: quæ Marsilius Ficinus in platonis Timeũ elegantissime cõmuniuit. Nobis in p̃sentia monuisse et monstrasse locum sat sit.

a Nimus atq; aia i unã naturã coeũt. uerũ aius ipse: q et cõsiliũ et mens dicit/caput et priceps in anima habetur. atq; ideo in corde permanet: hic enim omnes eius affectiones fluctuant inhærentq;. at reliqua anima: quæ nutu arbitrioq; animi agitat/ p totum corpus dissita est. Atqui animus ipse sibi et dolere et lætari solet: Sæpius enim ægritudine gaudioue afficitur: quom tamen interim anima corporis dimensu protensa nullatenus angitur lætitiaue gliscit. At uero si ultra modum ægrotaret animus: eius quoq; morbus per corpus atq; animã transferret. quod genus est/ ubi formidabilem et atrocem aliquã cladem impẽdere no-

22

bis opinamur/Toto corpore perhorrescimus/contremi
scimus/impallescimus. At cõtra quom uoluptatem ali/
quam insignem: aut compendium magnũ ad nos spec
tare instareq; credimus: fidentes/hilares/gestibũdiq; red
dimur. Quo fit: ut hinc etiã sumere possis corpoream
existere animi animeq; naturam: quod enim propelle/
re corpus potis est/corporeum sit oportet. Adde etiam
ꝙ contra corporeis telis afficiat̃ et animus. quemadmo
in sequentibus affatim ostendemus.

a Tqui si animi animæq; naturam contempla
bimur. Siq; motum et agitationem eius ꝑpẽ
derimus. profecto e læuissimis rotũdissimisq;
ac minutissimis athomis compositam iueniemus. quan
doq̄dem cũctis aliis rebus celeritate ãtistet. Præterea id
quoq; huic fidem facit: ꝙ cũ naturæ concedit animal
nil sane de corpore ipso delibari uidet̃. queãdmodum
ubi odorẽ poma exalãt. nihil utiq; ad sensũ deterit̃ mi/
nuiturue: ꝓpterea q̄a quæ simulacra de pomis affluunt
egregie subtili ꝑdita sunt natura.

u Erũ nõ simplex: sed quadrifaria est animi aïæ/
q; tempies: cõflat̃. n. aere/uapore/aura/et q̄dã ꝑ
terea re adhuc nomenclaturæ exꝑte. qua q̄dem
re nec uelocius aliq̄d nec ꝑsentaneũ magis ĩ aïa repit̃.
Hæc itaq; innominata natura primo sensiferos ꝓcreat
motus/Nã et ipsa primo mouet̃. Inde calor seu uapor.
Nam idem duabꝫ his uocibꝫ Lucretius inaudit. ab hoc
deiceps aura motionẽ excipit. Postremo genuinus inat

tusq; aer. Igit hac ratione per animantis membra mo-
tus rigantur: hocq; pacto delatio in animali absoluit.

Oeūt aūt i unā eādēq; naturā quatuor hæ res.

c Nā. s. ipsarū primordia iter se alternis iserta cōti-
nēt: adeo ut nihil eorū: quæ aiam ipsā ɔficiūt / se-
orsū secretū appeat: neq; rursus facultas aiæ aliqua spa-
tio discrimiet. uerū cūcta semia ceu unius corporis ha-
bent: quēadmodū i cuiusuis aiantis natura ɔspicari dat
plura rerū genera unū idēq; corpus cōficere: q̄ tamen i
loco cōmūicare uisunt: ut sapor / color / odor etcætera id
genus. Sed qđ dicimus primordia illa i loco cōicare: in-
telligi uolumus adeo iterse disposita atq; iserta teneri:
ut nusq̄ aliqđ secretū appeat. Pari rōne caliditas ipsa
genitalis aer / uētus / et inoiata illa res aiam cōficiūt. Cæ-
terū hæc natura nois exps q̄si totius aiæ aia ē. qa. s. pri-
ceps et caput. atq; adeo ab reliq̄ aia cohibet: sicuti no-
stro a corpore uniuersa aia. Necesseq; ē ut q̄tuor hæc e-
lemēta alternis dissita sint: qa. s. aliđ subsit atq; recedat:
aliud rursus emineat emergatq; adeo ut ab oibꝰ unū cō
fieri uideat. Qđ qdē nisi ita sese haberet / aer / uentus / ca-
lor / et quarta res / sensuū omne tēpamētū dissoluerent.

e X his uero elemētis discrimē i aiantiū moribꝰ pfi-
ciscit. Nā q plus de calore obtinēt / iracūdiores na-
tura habent. q aūt magis aurā pticipāt / timidiores exi-
stūt. at illi qbꝰ aeris plurimū iest / pacatā atq; trāqllā ui-
tā uiuūt. cuiusmōi qdē humanū genus habet. Sūt. n. tā-
tulæ i aio nostro athomi adeoq; orbiculatæ et leuicatæ
atq; ita egregie iterse nexæ: ut ceu imortales dii et nos

23

æuo frui possimus. uel ob paruula naturarũ uestigia . i.
tenues et cõcines exactasq; seminũ dispossituras. huius/
mõi itaq; tẽpies uitã nobis atq; salutẽ ministrat. neq; ue
ro a corpe citra aĩantis pnitiẽ diuidi turbariue potis est.
ita geometrica rõne corpis aĩæq; primordia iterse se ne/
xa cõtinent. Nã ueluti q̃uis aĩaliũ fũctio absq; aĩa nul/
latenus absolui durareue põt: Sic itidem seorsum ab a/
nima corpus dissipatur et diffluit.

s Ane q ex se corpus sẽtire abdicãt: q q; aĩam cor
pori ĩmixtã ĩde sẽtiẽdi facultatẽ sortiri dedicãt:
bono id qdẽ piculo faciũt. uidere. n. ẽ: quom abscedit
seu dissipat aĩa ab aĩantiũ mẽbris/ simul et sẽsus oẽs au/
ferri. neq; rursus aĩa pse sentire potis ẽ: nõ. n. sẽsoriis ita
fũgit: ut p ea ceu fenestras aspiciat olfaciatue: ppterea
qa ubi fulgida nimis oculis adigunt/ uisio obtutusq; ĩ/
pedit. qd nõ ꝯtigeret si animi fores existerẽt. adhoc sub
latis recisisq; oculis ceu fenestris/ melius pfecto et expla
natius uidere possemus. qd oĩno cõtra fieri testat uisus
Simili rõne de aliis aĩæ sensoriis atq; organis cõstituẽdũ
est. Quapp omnis nostra uis ex anima simul et corpo/
c re corrogat et coalescit.

Aeterũ cõfutãda nobis democriti de aĩa sñia: q as
serit singula aĩæ corporisq; primordia alternis apposita
nectere discrimiareq; artus. et unũqdq; corpis semẽ suo
uicissim adiũgi aĩæ prĩcipio. hacq; athomorũ serie uni/
uersæ aĩantis cõflari et cõmũiri naturã. Qd pfecto mi/
nime cõgruit: nã cũ lõge exiliora et minutiora sint aĩæ
elemẽta: q̃ ea: qbꝰ corpus adstruit/ pauciora quoq; exi/

stãt opꝫ. Ideoq; rarius p mēbra disposita maiores mea/tus et maiora iteruالla efficiūt. quo fit ut iter duo q̄uis aiæ primordia/ pmulta corpis semia cōtineāt. qđ uel id etiā docet: quoniā neq; pulueris adhæsū: neq; pulicū cu licūue prios ictus sētimus. nimirū qa corporis nostri cor pora/ cū plura et maiora existant priusq̄ animæ atho/mos cieri atq; agitari oportet.

¶ Ane aius et ɔsiliū magisq̄ aia i corpore domiat.

Eteni absq; aio neqt ulla aiæ ps i aialibɔ pmane/re. At cōtra sine aia/ uel maxia eius pte/ cōmorari assolet aius ipe. Nā abscissis laniatisue aiantis plurimis artubus seu etiam labore et morbo prosternatis et ceu defunctis nihilominus inuita restitat.

Age modo id doceamus/ quibus de causis aius seu aia (nā idiscrimiati đ utroq; tota hac disputatiōe loque/mur) generationi et morti deuiciat. Pricipio quoniā mi nutioribɔ q̄ fumus ac nebula athomis adstruit aius/ dis soluat et ipe piter et euanescat necesse ē: q̄doqdē tenui magis cā agitet. Videre. n. ē mentē ipsā a fumi seu nebu læ imaginibɔ: q̄ ad nos cōmeāt/ ubi forte tale qppiā sō/niamus/ cieri atq; ipelli. nō. n. dubiū ē: qn ea: q̄ ab oībɔ rebɔ simulacra diffluūt exilioribɔ qdē cōstēt seminibɔ: q̄ illorū natura atq; subiectū: aquo obiter differteq; uul go emanāt. quom igit huiusmōi imaginibɔ moueat aia fumus aūt ac nebula suis spectris minime ipellāt/ pfecto tenui magis et fluxo tēpamēto ɔpoit. quadere i sua pri/mordia dissoluat et abeat necesse ē. et ueluti q̄ssatis ptu sisq; uasis frigida ois diffluit: sic itidē et aius/ quom pri

24

mũ suo corpe qđ ceu eius uas cõstitit / ãplius uel morbo uel senio uel uulneribꝫ affecto cohiberi neqt / penitus a/ boleť i nihilũq; migrat seu potius i sua pricipia remeat. neq; uero si đ corpe abscederet aia circũfluo aere cõser uari ĩ uitaq; retineri potis eẽt. q. n. aer nostro corpe uel quassato rarior et ꝑ animi uehiculo icõcinior ipm co/ hibere conseruareq; poterit? cum corpus hoc nequeat.

Id quoq; fidẽ facit natiuã et mortalẽ hẽri aĩ naturã: quãdoqdẽ simul cũ corpe crescit atq; decrescit. Nã quẽ admodũ puerũ aspicimus ꝯsilio atq; opa adolescẽte iã i/ beciliorẽ: rursusq; crepos senes firma ætate uiris sapiẽtia cõcedere: ita ẽt minui augeriq; aiam dicẽdũ ẽ: et pari pe de ad ortũ occasũq; corpis nasci atq; iterire: quãdoqdẽ ipo a corpe depẽdeat: Itẽ quoniã ægrotat aĩus uariisq; doloribꝫ afficiť / icoruptus et imortalis hẽri neqt. Nimi rũ qa ubi morbo ãgiť / si ualidior doloris cã igruat: ꝑfec to ægritudini succũbet discidiũq; patieť. Adhæc cũ deli rat desipitue aĩus: eius utiq; primordia oppido disturbã tur. at ubi resipit / suas sedes suosq; meatus repetũt. uerũ huiuscemõi aĩ turbatio plerũq; ex affectiõe nr̃i corpis ꝑ cieť. Quare nõ poterit ulla rõne e mẽbris euadere. Itẽ si minus ꝑniciei obnoxius hẽreť: nullo utiq; pacto genita lia eius semia magnis iteruallis resilire: neq; aliq̃ đ corpe ipo recedere solita eẽnt: nã neq; trãsferri sibi ꝑtis: neq; tribui uult Immortale qđ est qcq̃: neq; defluere hilũ.

Atq fuerũt nõ nulli: q putarẽt cũ mẽbratim moriť aians: cũq; sẽsim đꝑdiť sẽsus / aiam ipsã ꝑtes ďiceps i unũ retrahere: hocq; pacto sẽsitiuã facultatẽ đ artubꝫ auferri

Verũeniuero ſinus ille ac locus: quo aiæ ptes effugiũt/ deberet utiq; alicubi appere: atq; iõ maiorẽ intẽſiorẽq; ſenſũ ſufficere et præ ſe ferre: cũ cõductior et ſtipatior i eo cõceptaculo exiſteret. qđ contra eſt. Nam tenuiſſi/ mus ſenſus corpori moribundo relinquitur. Quare mortalis aia et pniciei obnoxia ẽ. Neq; uero qppiã re/ fert/ obeatne diſpſa p auras: an cõtracta cõductaue ſuis i ptib9 obputreſcat atq; adeo extiguat. Præterea aia ip ſa nec tpis qdem momento i aere pdurare potis eſt. Et eni eius fũctio atq; officiũ haud citra ſuũ corpus abſol/ uitur et exercetur.

ſ Ane motus ipi uitales nõ magnis athomorũ ictib9 cõfiũt. At uero ubi diſiecta diſcipataq; fuerit huiuſcemodi aiæ et corporis cõiũcta facultas / p/ culdubio ſentire aius haud poterit. ppterea qa ſemina gẽitalia quom adeo diſiecta fuerit/ ſẽſiferas plagas exer cere neqbũt. Præterea ſi nobis aius imortalis foret/ non tã miſerabiliter i obitu ipo 9quereret. Quin potius ue ſtẽ/ ut ãguis/ depõere et uitã iſtaurare apprime gliſceret atq; geſtiret. Adhæc quoniã nõ temere i pedib9 ac ma/ nib9 mẽtis natura abſoluit: ſed certa i certa ſtatutaq; ſe/ de/ puta capite ſeu corde: multo utique magis ſine ſuo corpore reperiri minime poterit.

c Aeterũ neq; diuidit ſcidit ue aia ab internitie ac nece euadẽs. qͥuis. n. uiuere ac moueri abſciſſi ac ctus uideat: nõ tamen iccirco unũquẽq; ſeorſũ ppriã at q; itegrã retinere naturã dicendũ eſt. alioq plures atq;

25

adeo īfinitæ ī aīante una existerent aīæ. Nā anulosa aīa-
lia ī īfinitas ꝑticulas diuidi assolent: quæ q̄dē oēs tātisꝑ
uitā degūt. Verūeniuero q̄d in frustello ac trūco prin-
cipiū uitæ habet nō aīa: sed aīæ portio est. Itaq; uel hac
de causa neq̄t aīa īmortalis existere: Nā quod scindit et
partes discedit in ullas: Scilicet æternam sibi naturam
abnuit esse.

P Ræterea si īmortalis aīa est et nobis nascētibꝫ in
sinuat: quærere par ē: cur īnumerabilibꝫ trāsac-
tis seculis reminisci nō possimus et nos alias de
fūctos ac natos: et uaria īfinitaq; uitæ munera obiisse.
Q̄d si gestarū a nobis rerū memoria deleta: siq; tātoꝑe
animi natura īmutata ē: ut sui meminisse nequeat: ꝓfe
cto natiua et mortalis existimari debet: Nā huiuscemōi
rerū obliuio haud ualde a morte discrepat. Neq; uero
pōt asseri aīa initii ꝑticeps et discidii simul īmūis. Qua-
ꝓpter cōfiteare oportet: quæ nūc aīa existit sæpius ī hāc
lucē uenisse et recessisse. Præterea si absoluto corpori
īmigrat tūc: quom gignimur, nō ꝯgruit: ut simul cū cor
pore augescat: et simul functiones cunctas exerceat.
Verum opus foret ut seorsum sibi uelut in cauea uiue-
ret. Quod nulla utiq; ratione defendi potest. Nam si
id esset membra sensu ac uita priuata existerent: quoni
am non posset anima eodem tempore diuersis locis ꝑ-
sto adesse. Quocirca mortalis et natiua habet. Quod
si extrinsecus accederet, nō adeo arcte uisceribꝫ ossibus
neruis, uenisq; et carnibus adnecti disꝑtiriq; potuisset.

Verū ſiqs forte exiſtimaret:animam deforis inſinuatā per noſtros arctus / ueluti cibum/permanare:nihilominus īmortalem defendere ac tueri nequit. Nam cum cibus per membra penetrat /mutatur utiq3:et genuinum ingenium amittit.alioqui nutrito haud quaquam coaleſcere ualeret. Quapropter immutatio hæc tam a morte diſcrepat: q̄ id quod maxime accedat : ac potius uel ipſum exitium habeatur.

a D hæc quærimus ab his:qui animam immortalem faciunt:utrum in obitu ipſo ſua in cadauere ſemina relinquat:unde ſcilicet tot uermes in uitā prorūpant:an uero ītegra ſinceraq3 de corpore recedat . Itaq3 ſi ꝑtes aliquæ aīæ in cadauere reſtitāt:nō poterit nō mortalis cōſtitui.at uero ſi illibata ex hac uita migrat:tūc illos ꝑcunctamur/undenā tot aīarū milia illic ꝯueniūt:unde una abſceſſerit. Inſuꝑ quærere par ē: an unaquæq3 uermis aīa ſuū ſibi corpus fabricet:an ꝑfecto iā et abſoluto īmigret. At perridiculū ē īmortales et ab omni materiæ fece atq3 diſpēdio exolutas aīas morboſis et mortalibus membris:quorū cōtagia haud euitare ualeāt/ultro īſinuari.neq3 etiā uel hac de cauſa ſua adſtruēt corpora:q̄ ſibi tot īcōmoda ægritudineſq3 cōcilient. Quin etiā ſi utilia animis corpora effingamus:nulla tamen ratio ſeu uia apparet:qua arctus fabricari et adnectere ualeant.

Præterea quanā de cauſa quodq3 animātiū genus ſuos generatim mores retinet:niſi qa a patribus dat̄ illiuſ

modi humor: ex quo hæ affectiões emanēt: atq; una cū corpore coalescāt. Qđ ni ita foret pmixtos temere mores animātia sortirent. Quo fieret ut canes ceruis ꝓfugarent: et colūbis accipitres pdæ euaderent: q.n. potius hi/ q̄ illi uenabundi suopte ingenio existūt? Cæterum nequicq̄ occurrunt asserentes īmortalem qdē aīam haberi: sed i alio atq; alio corpore alios atq; alios mores ostēdere: qꝫ.s. mutato corpore mutet et ipa. Verū si ita esset dissolutioni atq; exitio nihilominus foret obnoxia: quoniā mutata parctus. tantope amittit uitā sensumq; priorē. Adhæc cur Animā a corpore flecti asserāt: neq; tamen cōcedāt e corpore ipso cōiūgi et cōmuniri i aīa facultatem ac mores / haud satis uideo.

e Aeterū: q aiūt migrātes hoīnū ex hac uita mentes nō īdiscriminatim quæuis corpora: Sed dūtaxat humana īgredi: nostros itidē aculeos declīare minime possunt. quæres. n. cur mēs e callida et sapiēti/ stulta atq; īsana euadat. cū psertim (ut cernere ē) prudēs existat puerorū nemo. Deniq; qd est: qđ aīam e senectis ægrotisq; membris exire īpellat? an forte ueretur ī putri lāgdoq; corpore pmanere? ne. s. senio fatigatū / ceu domus uetusta obruat? At nō sunt īmortalis ulla picla. Postremo q̄ maxīe discrepat ex æterno et caduco simul naturā unā coalescere et cōmuniri: cū nihil sana repiat duabus his rebus dissentaneū magis aduersius atq; pugnātius / et qđ aientibus dicit / dispatius.

LIBER TErtius Explicit.

RAPHAELIS Franci Floren. de animi immortali tate appendix.

o Pere præcium facturi uidemur si nocuã et be cillam epicureorum de anima sententiã repu diauerimus: Siq3 nostrũ genus ueri luce adhi bita a ꝑpetuis tenebris et sempiterna morte assertũ fue rit. Quapropter cõmodissimum initiũ fore opinamur nõ nullas peculiares platonicorũ ratiões primo recẽsere atq3 explanare: Deinceps pypateticorum siue ꝓpriæ eis sint: siue a Platone mutuati fuerit. Tertio uero loco lu cretianis cauillis obuiã ire. Quod si exqsitissime id et absolutissime minime ꝑstiterimus: cõsulto et data opa facimus: nõ.n. possunt intima phisiologiæ penetralia: his qui in naturalibus haud initiati sunt: quos eqdem nostri lectore speramus penitus aperiri atq3 cõmõstrari Alioq̃ supfluo huic scientiæ tãtope inuigilassent maio res nostri. Illud omnio diligẽtissime et religiose etiã ac curabimus apte et explanate de hac re ppensionẽ istrue re: et nostrã igenue ꝓferre sentẽtiã. cũ n. sẽp digna res hoĩe est: ne a mente uerba dissentiant: tũ id maxime ĩ rebus obscuris et creperis obseruãdũ: quo ea: quæ sucp te ingenio remota et recõdita uideantur uerbis illustri bus et q̃ maxime põt declarãtibus uẽdicent a tenebris.

Assertio ĩmortalitatis aĩe: quoniã ex se mouet.

u Vlgatissima et iactata apud platonicos ratio est quam Plato ĩ phedone cõscripsit. Ea uel hac for

27

mula annectit. Anima ex se mouetur. Quicquid ex se mouetur semper mouetur. Igit anima semper mouet. At uero si semp mouet, ingenita, incorrupa, sempiterna et imortalis constat. Verum uti clarescat quomodo anima ex se agitetur, altius exordiendum est. in naturæ ultima sede corpus seu materia ponit. quæ pro stragulo et lectisternio passionibus est: quæue nihil ex sui ingenio agit: sed dumtaxat patitur et afficitur. Quare primum ab alio mobile suapte natura existit. Sup hoc uim quandam efficacem uidemus. cuiusmodi sunt qualitates. idest formæ omnes materiæ dimensu protensæ. atq; et hæ quidem ab alio moueri assolent: tum quia oriũt et occidunt: Tum quia ab anima imutantur. quod uel in nobis experimur animi curas qualitatũ temperamẽtum afficere. Cæterum neq; huc, cum peruenit natura quiescit receptuiue canit: Quoniam huiuscemodi qualitas ad fluxum et materiæ inconstantiam fluctuat et uacillat. ab alio igitur eminẽtiori dependet et cõseruatur. Nam (ut Plotinus ait) dimensio et qualitas uanissimũ quippiam est: et quantulũcũq; existit, totum pro mera passione diiudicandum: Etenim dimensiones suopte ingenio infinibiles interminatæq; habent. At uero materiales formæ nil sane aliud: q̃ umbratiles atq; labentes materiæ affectiones: ac ueluti eminentium arborum in torrente simulacra undarum impetu itidem fluitantia Quocirca uirtus quæppiam qualitatum seruatrix con/

uincitur: quæ illas natura suis in partibus extensas adu
niat. atq; hæc quidem uirtus materialis haberi nequit
alioqui haud hoc præstare potis esset: quom et ipsa obi
ter (quod ipsius ferret ingeniū) diffflueret: et discidiū as
sidue moliretur. Hæc igitur rationalis anima est: quam
perinde irationalis uis comitatur: Sicuti corpus umbra
insequi solet. Nam huiuscemodi natura idolum potius
et animæ simulacrū q̃ anima nuncupanda ē. ipsa igit̃
tertia: quam probauimus / essentia / mobili cuiuis exor/
dium motus existit: ne in his: quæ agitantur / in infini/
tum temere discedatur. Itaq; si primum mouens cunc/
tarum rerum habetur: moueat̃ et ipsum necesse est: Et
enim effectus causæ similitudine semper et cognatione
respondet. Quapropter si qualitates et irrationales potē
tiæ mobiles sunt: anima: aqua emanant / mobilis habea
tur oportet: aut / quod maxime discrepat / opera suo agē
ti dissimilia constent. Igitur primo et ex se mobilis ani
ma rationalis existit. Cæterū nō de nihilo ambigas quo
namodo anima ex se agitetur: quom simplex idest non
ex forma et materia cōposita cōpactaq;: sed mera ethē/
lechia habeatur. Namq; ab Aristotele commōstratum
est: quom aliquid ex se mouetur / id a gemina natura p̄
stari forma scilicet atque materie. Exempli gratia ubi
animantes progrediuntur: quod illas mouet / anima est
at passiuum principium quo agitantur / materia. Pariq;
ratione fortasse etiā i elementis cōtingit: quod. n. ignē

28

ſupiora uerſus ciet: forma eius ac leuitas ē. Natura uero quæ motū illū excipiat; materies ipſa termino et ſpeciei ſubiecta/qua ſubiicit̄ et cohibet̄. Quō igit̄: q̄d ſimplex ē/ex ſe agitari qs aſſerat? Sed ſoluit̄ et ne ꝓpterea tumul tuemur: rē exēplo dilucidabimus. Motū ī aīa appellant platonici rōnē et uim: qua alia ſubīde moueat. quēad/ modū ignis cætera calfaciēs: primo ī ſe calet: actūq; illū ſubſtinet. Itidē aīa corporibus agitatū ꝓſtās prius illū ī ſe natura obtinet. Neq; uero motus is intimus diſcreta quæpiā res ab aīa ſiue eius potētia eſt: ſed ipſa plane aīæ eſſentia ſeu facultas. Quo fit ut q aſſerāt ab Ariſtotele aīam endelechiā cōtinuūq; motū exiſtimari bono id q dē piculo dedicēt. Etenim ipa(ut ille īqt)actus primus corporis eſt. at uero actus primus: nil niſi poteſtas qua functiōes exerceat/intelligit̄. quæ poteſtas ab aīæ eſſen/ tia nuſq̄ abit: nā ipſa plane eſſentia ē: ideoq; iugis et cō tinua eſt. Itaq; nihil refert: ſi aīam ꝑfectihabiā: ſiue mo tū appelles: dūmō motus nota actū agitatūq; intimū in audias: Nā et motus ꝑfectionē ſignificat: ut quom dici/ mus ſenſus a ſenſilibus generibus moueri: eos utiq; ꝑfi ci et abſolui ītelligimus. quo ſignificatu utit̄ etiā Theo phraſtus ī his libris: qbus locos tractat ab Ariſtotele an te tractatos. cū. n. de intellectu agēte īdubitaret/iqt. Si cōgenitus ſemꝑ ergo et iāīde ab initio protinus moue/ ret. et paulo īfra. Si īcorruptus: īhærēs uero aut adſiſtēs quom ſit: cur nō ſemꝑ mouet? Quocirca motū ī aīa ap pellamus inteſtinā et primā ꝑfectionē. at q̄d ꝓbat Ari/

ſtoteles nihil omninō ſimplex ex ſe agitari atq; animā prorſus immobilem. Verum id quidem: ſi ad motum ſecundarium et ſenſilem ſpectes. Sed uidetur ſane hic ueterator actum illum intrinſecum ſe cognoſcere diſſi/mulaſſe: qui unus ad patronicium platonice ſecte relin quit. Sed denuo uideamus atq; eſtimemus: quā platoni cam demonſtrationem initio communiuimus: fortaſſe enim ut ignis atritu ſilicis crebro: ita frequenti tractatu illiuſmodi uerborum elicietur aliquādo elideturq; rata et conſtans euidentia. Ea ratiocinatio hoc modo īſtru/ebatur. Anima ex ſe mouetur. at quicquid ex ſe moue tur: ſemper mouetur: Nam ſcilicet a nullo alio exordiū agitationis ſortitur. Ideoq; initii et obitus expers. Erit igitur quom moueatur ſemper anima īmortalis: quādo quidem nuſquam a ſe deſeratur. Sed iterum perpenda mus dilucidemuſq; animam ex ſe agitari quid ſit altius itidem auſpicantes. Vltra citimam rerū fecē ideſt mate/riem informem: et qualitates: quæ dum aliud mouent ab alio quoq; cientur/declarant platonici expoſtulare utiq; naturæ neceſſitudinem ac ſeriem: quippiā in uni/uerſo reperiri: quod ex ſe agitetur: quodq; deiceps mo/tum aliis præbeat atq; hæc quidem ultramundana cele ſtiſq; anima habetur: et inſuper unuſquiſq; intellectus qui hominibus īſinuatur illi utiq; cæli numini atq; mo tori affinitate cōiunctiſſimus. hancq; rationalem eſſen tiam mundi uinculum appellitarunt. Nam etiam edo/cuere mentium inueniri genus: quæ nec quidem ex ſe

29

moueatur: neq; rursus aliud agere seu impellere ualeāt ex hisq; unam dumtaxat existere mero atq; itegerrimo inacessibiliq; actu et simplicissima atq; absolutissima unitate pollentem: quam per se unum et per se bonum nuncupant · cæteræ autem mentes/licet et ipsæ immo/biles habeantur: multitudine tamen atq; potentia sine imperfectione a prima degenerant. Nam (ut philebus Platonis declarat) unum ipsum: qui et deus appellitat/ infiniti expers est. at res aliæ ex termino atq; ifinito cō/stituuntur. quod est omnia citra primum ex actu simul et potentia consistere. Id enim illis uocibus inaudit ter/mino quidem actum significans: infinito uero potesta/tem. Atq; hoc quidem de his rebus: quæ generantur et occidunt rminime dubitari potest: cum periculo con/spicemur: potentiam in rebus subesse: quæ illis discidi ū ac mortem portendat et præstet Cæterum nō simili ra/tione: de abstractis abiunctisq; a materia: enunciandū id asserendūq; est: sed quoniam dependens quodq; ab eminentissimo numen ab illo cui subditur: excolitur at/q; informatur: in ipsumq; ceu finem refertur: et inhiat et quo magis ab altissima intelligentia distat eo ampli/us multitudinem imperfectionem et potestatem sortit: quæ uero primæ monadi de proximo accedit/partius et remissius. Nam attestatur etiam Auerroes intelligentiā quamuis perfectissimæ substitain ex agente intellectu simul et possibili compositam. Etenim mens omnis ab/stracta: qua se intelligit: actus est: idemq; sciens scientia

et scitum qua uero aliud speculatur potentia definitur atq; ideo intellectio et intellectum ab intelligẽte discri/minatur. Verum cum supremum et ultimum numẽ se unum spectet et contempletur: haud numero et monade/ut cætera alia conflatur: sed uera simplex sinceraq; unitas est: cuius participatu cuncta distinctionẽ et unitatem adipiscũtur et retinẽt: a qua seorsum omnia eua/nescunt: et in nihilum proruunt. Atq; illud fortasse si/bi uult: quod in sacris legimus; et sine ipso factum est nihil: quod factũ. Sed plane hoc loco haud ab re fuerit si quã pythagorici entium partitionem diducunt: per compendia et confectaria recensuerimus. Itaq; hunc ĩ modum rerum genera diuidunt. Aliud multa habet: aliud multa et unũ: aliud unũ et multa: aliud rursus unũ multa. aliud porro absolute unũ. Multa corpus seu materiem nominant: ea de causa q͂ ad formas plures excipiendas affecta: et suo ingenio in infinitas partes diuisilis ẽ. At qualitatẽ multa et unum: quoniã ex se quodã/modo indiuidua constat: sed p corporis cui ĩmergit mixtionem in multitudinem abit. Aĩa uero unũ et multa illis dicitur: quod scilicet quamuis suapte natura haud materiæ contagio secundum substantiam diuidatur qa tamen multiplicem functionẽ sortitur: multitudinẽ et ipsa effugere neq͂t. Angelus aũt seu mens: unũ multa nuncupat: quoniã plura cognoscat et speculet. Verum illo ab anima discrepat: q͂ eius utiq; numerus imobilis est, namq; nõ fluxa et materialia sicuti anima: sed æter/

30

na semp̄ eadē intuet̄.ex his obiter claret pythagoricorū illud enigma a xenocrate usurpatum:quod est / animā haberi numerum se ipsum mouentem. Nam sicuti diximus:secundum functionem multitudo et quidem mobilis cōstat. Cæterum huiuscemodi pythagorea diuisio paulo dispari genere ac ratiōe posset haud sinistro omine perypateticorum institutioni accommodati. Etenim quod numen supremam et distantissimam spheram irrequieto ac peremni circuitu agitari deus et simplex monas nostris existimatur. At uero Platonis Pytagoreq; sectatores idem mundi animam opinantur. Sed hoc alio fortasse loco alioq; incepto disquite enucleabimus atq; digeremus. Hæc de motu animi: quo immortalitate præditus conuincitur/delibasse:sit satis.

Qđ anima ex se uita est:ideo īmortalis.

Rgount item Platonici animi nostri peremnitatem;q̄ ex se uita habeatur: nisi enim ex sui essentia uita constaret: non utiq; totum:quod in eo est / uita afforet. huiusmodi igitur natura animans potius q̄ anima nuncupanda esset quod quidem (ut cuiuis liquet)maximopere discrepat. Quod uero anima perse uita constet:testimonio ē:quia corpus: dū adest:uiuificat. Quapropter peculiaris ppriusq; eius actus uiuificatio habetur. Igitur essentia animæ uita conuincitur:quam sibi perpetuo quoda intimoq; actu

ministrat atq; uel hac de causa non poterit anima interitura et mortalis existimari: quando sua ope et beneficio subcenturiante: æternitatem adipiscatur. Hac ratione adducti xenocrates speusippus numenius atq; plotinus animam quamuis irrationalem etiam et alumnam sempiternam constituere. At contra Porphyrius et proculus id omnino abdicant et uoce exerta pernegãt. qđ quidem et in fronte de anima paraphraseos a nobis narratum fuit. Et enim bruta potestas nec uera essentia est nec uita. Non uera essentia quoniam per se minime subsistit: quancumq; enim functionem exercet: haud citra instrumenta corporis incohat. neq; rursus seria uita existimanda: quoniã motionis libertatis et arbitrii expers est. non enim a semet ducitur: sed ui trahitur ab his rebus: quæ sensibus adiguntur. atq; ideo complures Platonis interpretes illam non animam sed animationem appellitant: ac uidelicet naturæ intellectiuæ pedisequam. Cæterum hoc loco monuisse non fuerit alienum eos philosophantis: qui cuiusuis generis animas immortales autumant: secutos fuisse egyptios pythagoreosq; opinantes hominum animas mentes olim haberi in rationẽ ac sensum exide prolapsas: At brutorũ plãtarũue easdẽ quidẽ: quæ siue intelligendi ui orbatæ in sensum generationemq; ꝓruerint: seu intellectu ac sensu obmisso arbores herbasq; exornãtes in unam uegetatiuã facultatẽ cõciderint. Posseq; rursus existimãt eas deinceps ad supremum gradum et primum fastigiũ reme

are. Verũ cũ binis rationibus: quãs platonici cõsarciũt/ æternitatẽ animi cõprobarimus/ relictis aliorũ philoso/ phãtiũ argumentis: ad perypatetica iã descendemus: nõ enim consilium est inumeros recensere locos/ qui sentẽ tiæ nostræ fidem faciãt: sed quædã dumtaxat perstringe re atq; delibare.

Perypatheticæ rationes.

P Votidiano usu in nobismet experimur uirtu/ tem quandã haberi: quæ cuncta ĩtelligere atq; incognscere idonea sit: inq; idaginẽ: hãc suop te ingenio continenter incumbat. atq; hæc qdẽ mate/ rialis dissipabilisq; forma cõstare neqt. alioq aut semet reciperet: aut non omnia compræhendere nata esset. al terum qdem reclamat experientia: alterum uero q̃ ma/ xime dissentaneũ ac delirũ probabimus. qui enim fieri potis est: ut idem simul eodẽq; responsu actu et potẽtia sit? ni possibile detur idem simul esse simulq; non esse. quod enim potestate finitur/ eo utiq; actu caret: cui respectu illo: quem gerit/ reciprocet: cum igitur se in/ telligeret: seu recipet intellectus: potẽtia ad semet utiq; haberet. Namq; recipiens potestate semper et carentia dignoscit at uero si sui potẽtia est: profecto se ipso care bit. quod idem est si dicas existere quippiam neq; illud quod est/ existere. At fortasse dices/ quonam igit pac/ to hæc se uirtus cognoscet et speculabit? aut quomo/ do absolutio fiet? Sed facile rem enodabimus for/

marum distinctione corrogata et accepta.

Aliæ enim sunt de materia eductæ/materiæ itidem in/cubantes inhærentesq;. aliæ uero ab omni materiali ne/xu suapte natura imunes. Quæ formæ p subiectũ seu materiam constituunt. proprio ingenio singulares exi/stunt/actu minime intellectæ: sed dumtaxat intelligibi les: fiunt uero actu intellectæ a mente quadam et facul tate: quæ illud curat et pficit: et cui id muneris iniunc/tum est: ut per hanc q intellectus agẽs appellitaꝛ qđ sin gulare existit/uniuersali imagine intueri et conspicari possimus. At formæ illæ: quæ ex se abiunctæ separatæq; tam substantia: q̃ functione habentur: cuiusmodi sunt numina quæ cælos æterna et orbiculari cient/delatione/uniuersales actuq; intellectæ natura cõstãt: atq; idẽ in il lis est itelligẽs/intellectio et itellectũ: seq; p ppriã essen tiã speculanꝛ. At animus noster: cui itellectui possibili nomẽ ex potẽtia iditũ ẽ: licet et ipse secũdũ substãtiã ab iũctus sit: functiõe tamẽ diuiduus dephẽdiꝛ: ideoq; ex sui igenio se haud cognoscit. neq; rursus ut materiales formæ cognobilis est: ppterea quia cũ a materia imunis cõstet: neqꝫ ab itellectu illo agente in spectrũ uniuersa/le eleuari. Verũ ubi has species: quas intellectus agẽs si/bi demãdat exceperit: et secum ipse uersauerit: tunc p/fecto: quoniam suum actũ præssius ac diffinite cogno/scit: suã quoq; naturã: quæ mera possibilitas est/perci/piet: seq; uirtutem ac facultatem omnibus Theore/matis excolendam atq; exornandam enunciabit.

32

Hæc si ita se habēt mortalium animus quoniā materia-
lia cuncta cōpræhendit materialis esse haud pōt nā : ut
retro cōmōstrauimus / se ipsum recipet : et ꝓpria essentia
ex sui īgenio foret orbatus : ꝓpterea quia recipiēs a na-
tura recipiendi nudū inaffectūq; sit oportet : quoniā al
bū / qua albū est : amplius dealbare pōt nemo . pariq; ra
tione in cæteris omnibus accidit.

Ræterea si natiuus ac mortalis intellectus potē
tiæ haberet : ꝑfecto aut forma quæpiā elemēta
ris afforet : ut ignis aerisue : aut mixti species ali
cuius : quod genus est lapis aurū et cætera illiusmodi :
aut utiq; forma aliqua in materiæ mixtione ac tempe-
ramento cōsistens : cuiusmodi brutorū animātiū et plā-
tarū aīa existit. At uero neq; elementaris species haberi
potis est : tū quia eiusmodi qualitates animantis naturā
dirimūt : nō enim pōt anima ipsa / quæcūq; sit perinde :
atq; ignis calere : seu cum tellure æque frigescere. Tum
uel quia elementariæ formæ directo motu suū corpus ꝑ
cient : anima uero quælubet uel orbiculariter : uel omni
no haud recta delatione illam : cui materiæ addicta est si
ue assistens / ꝓpellit. quemadmodū in plantis et anima-
libus conspicari licet. Quapropter nequit animus ipse
tellus / aqua / ignisue / uel aer existimari. Neq; rursus ut la
pidis seu grādinis et cæterorū id genus / forma cōstitui :
quod qdem nos uisus edocet. Ná mixta huiuscemodi /
quecūq; illa sint / neq; sentire : neq; ullas : quas plantæ

et bruta functiones exercent / præstare potis sunt. Re/
stat igitur/ut sensitiua aliqua forma credi ualeat. Atq̃
id quidem in hunc modum improbat Themistius.
Nam si huiusmodi afforet:sensorio aliquo ut instru/
mento et organo uteretur:et formam sui generis aliq̃ p̃
se ferret. Cæterum neq̃ utitur instrumento quemad/
modum sensus utuntur:alioqui afficeret affectionibus
et qualitatibus instrumenti:quæ/q̃ semper hærerēt:cō/
iunctæq̃ cum actionibus eius omnibus haberent/impe
dimento essent:ne reliqua genera conciperet. cuius rei
in sensu exemplum perspicuum est. quamuis enim sen
sus non sit corpus: quia tamen sedibus et instrumentis
corporis utitur eisdem qualitatibus: quibus instrumen
ta afficiuntur/afficitur. atq̃ hoc quidē in sensoriis om/
nibus argumento uno probatur:q̃ cum uehemens sen
sile uerbigratia uehemēs aliquis strepitus auditum icit:
aut nimius splendor oculos accessit: aut quid graui/
us olens accidit naribus remissi præterea et modici so/
nores colores/odores persentiri non possunt:quia ob/
sessus obtentusq̃ maiore ui sensus proindeq̃ occupa/
tus/nouum hospitem non potest admittere:sed exclu/
dit. Contra intellectus siquid excellentius cōmentatus
contemplatusq̃ fuerit:non ideo minus aut deterius hu
miliora et inferiora cognoscit:sed probius et melius. ita
fit ut intellectus ab omni corpore abstractus abiunctusq̃
habeatur. Cæterum si quis nobis uitio ad scribat:q̃

E

33

Themistii uerbis: seu hermolai qui illa donauit latinita te/usui fuerimus: sciat is nos furti siue mutuationis mi nime pudere: tanta est enim illorum apud me auctori tas: tantaq; sermonis grauitas et uenustas: ut utriusuis ore loqui exoptem: q̄ cum aliis plerisq; deblacterare.

Complura præterea inditia ad idem habentur: prin cipio quoniam anima rationalis temporariis imperat: neq; sensuum illecebris capitur non congruit: ut tem poraria existat. Item quoniam post multiplicē ultro ci troq; corrogatis ratiōibus discursum: liberā afferre sen tentiam consueuit: par est ut libera et a materia immu nis constet. Ad hæc quia abiuncta illa et celestia numi na contemplamur: res uero materiales conceptu quodā abstracto dignoscimus: discrepat profecto hanc uirtutē quæ hoc præstat interituram existimari: cū præsertim ī hac uita animus tanto perfectior habeatur: quanto ma gis a materiæ cōfinibus quod q̄dē et ipse assiduo quærit separetur neq; enim uerisimile fit: ut id pergat: quod si bi exitiabile accidat. at uero si huiusmodi separatione a sensibus/perficit: quomodo in discessu illo: quæ mors uulgo nuncupatur/cladem exitiūq; patietur? Deniq; cū unus homo uotis et sacrificiis maxime ī deum referat: dissentaneum utiq; et curæ diuinæ abhorrens uidetur: si eundem ei finem: quem et cæteris animantibus natu ra iniunxisset: Etenim perfectissimum hoc animal: uel

propter animi inquietudinem: uel propter corporis imbecillitatem: uel propter utrumque omnium infelicissimum euaderet. Nostris igitur animis ab hoc carcere commigrãtibus lux aliqua supersit oportet: qđ quidem et antiquorum testimonio perdocti sumus: qui ubiq; gentium animi immortalitatem asseruerunt: præquam plebeos illos et despicatissimos philosophantes uel qđ cum ueniæ pfatiõe dixerim somniãtes potius. Nãq; et Alexander aphrodiseus: nostræ animæ partem sempiternã impatibilẽ et separabilem concessit. Postremo quoniá apud omnes nationes hæc spes: et cura perpetuæ illius uitæ gnaris pariter atq; ignaris inhæret: q̃ maxime exorbitat naturale desiderium allucinari ac decipi. Possent præterea ad nostram de anima assertionẽ infiniti loci etiamnum grauissimi et efficacissimi corrogari. Verum: ex his. quæ tumultuario intellectu delibauimus nostri generis imortalitatem satis ꝓbatam ducimus. Proximum nunc ab his est lucretiana argumenta dissoluere: uti promissa præstemus: ob pignoratamque fidem reluamus.

Responsio ad Lucretii argumenta.

i Nter Lucretiana cauilla illud primo: ut dissoluamus occurrit: ꝙ arguit animum natiuũ et occiduum haberi quia simul cum corpore functiones exerceat: et ad ualentiam eius inualentiamq; uires animi crescãt atq; decrescãt. Sed huic facile occurritur.

34

Namq; obmissis animalium stirpiumq; animis quæ si-mul cum corpore generantur et occidunt quam nos ob-tinemus immortalis quidem atq; indiuidua secundum substātiam constat. at functiones diuiduas. et subsitas tempori sortitur: quia scilicet et sensibus et uisis quodā responsu dependeant. Nam quamdiu anima ipsa cor-pore cohibetur nihil utiq; citra imaginationem ac sen-sum intelligit: quibus turbatis præpeditisue: intellec-tus operam immutari necesse est. non igitur commeat quia ad augumentum decretionemq; corporis seu fir-mitatem et ualitudinem animi functiones aliter atq; ali-ter sese habent: ipsum a membris: quæ exornat consti-tui et dependere: id enim illi non perse: uerum ex acci-denti contingit. Cæterum q asseruisse confidit Lucre-tius mentis mortalitatem: quoniā nihil sine corpore ico-hat et absoluit: assecutus quidem illud foret ni migrā-tes hominum ex hac uita mentes: abstracta illa et sempi-terna numina intuerentur: quod sane nulla ope corpo-ris pstat. q uero cecinit/perridiculum esse uideri: expec-tare immortales mortalia membra. huic respondemus fatorum lege ad explendam scilicet uniuersi seriem cre-ari animas: nostrisq; isinuari corporibus: Nam cum for-mæ sint: quæ et substantia et functione a materia abiūc-tæ sint: ac rursus: quæ utroq; imersæ expostulat rerū or-do: uti quæpiam essentia indiuiduæ habeant: operatio-ne uero diuiduæ. cuiusmodi quidem anima nostra exi-

ſtit. Rurſus q͠ ait ſi animus nobis immortalis haberetur non fore: ut ipſe in diſceſſu Tam miſerabiliter conque/ratur: profecto quãuis permulti extiterint: qui quidem cum ſeparatam illam animi ſublimitatem ad ea cogno/ſcenda traducerent: quæ ſunt a corpore corporeiſq; re/mota tũc penitus cupierũt uita diſcedere: attamẽ ſi qua ex parte mors homini moleſtiæ ac dolori ẽ: ideo accidit: quoniam quæ in nobis immortalis anima eſt: ſenſitiuã facultatem: quom corpus ingreditur/procreat: et ipſam interire egre fert: ut oĩs cauſa effectus ſui obitus miſere/tur. Quom porro quærit Lucretius rationem: cur ani/ma. nequit in putri languidoue corpore obmanere: id ei reſcribendum poſſe quidem animas illic reſtitare: ue rum cum membra: quæ exornabant: materiæ inconſtan tia ac pugna adeo affecta fuerit: ethereas ſedes ſuamq; patriam remeant: ut illic æuo ſempiterno fruantur. po/ſtremo: quod ille improbat poſſe ex æterno atq; cadu/co naturam unam communiri: ita occurrimus fatentes quidem non poſſe ex mortali ſempiternoq; unum con fieri ſempiterno inquam tam ſubſtantia: q̃ functione quod genus eſt celeſtes anime: et mentes omnino a ma teria abiunctæ: quod etiam primo metaphiſices uolumi ne docuit Ariſtoteles: quom contra platonis ideas inue heretur: ait enim incongruum eſſe æternum temporalis rei principium ſeu formam conſtare: at uero nullatenus ex æterno ſubſtantia: ſed operatione temporario ac di/

35

uiduo quippiam coalescere incongruit. Opationē in anima non æternam Platonico more asserimus: quoniam scilicet non sine tempore temporariisq; rebus absoluitur. Atq; hac quidē fini de anima edocuisse sit satis. neq; me animi fallit: posse hæc lōge disquisitius et uberius pertractari. Verum si consumatum quodpiam de animi īmortalitate opus: Lucretianæ paraphrasi iniūxissemus: nil secius foret: q̄ dissultātibus adeo disparibusq; membris corpus aliquod ꝑpagasse. Laus Deo.

Raphaelis Franci Florentini artium et Medicinæ scolastici appendix de Animi immortalitate explicuit.
Impressum Bononiæ per Ioannē Atoniū Platonidē Benedictorū Ciuē bononiēsem
Anno domini. M.D IIII.
Die uero .xvi. Mensis Septembris.

	.ii.	.iiii.	.iiii.	iii.	.iii.	.ii.
Regestum.		A	B	C	D	E

Aliqua castigata carptim. In folio tertio legit. Cõmu/nissimis argumentis. lege cõmunitissimis. In .a. pagina prima lege a nihilo lege e. In quarto fo. b. legitur cũ e f. simul lege cũ. a b. paulo infra legit. ad uniuersi par tes ut ipse putat extremas. lege ad quas uniuersi partes ipse putat extremas. Item paulo infra legit. Nã si lege. Quod si. fo. tertio pagina secunda legitur plus media parte, lege plus altera parte.

36

I'

I^m

I

134